

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 5ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1991

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΜΠΑ

---

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ  
(Προϋποθέσεις για ένεργό συμμετοχή)

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΑΓΓΕΛΟΥ Θ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

*Κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας,*

Ήσυχως στην ιστορία κάθε Έθνους υπάρχουν ορισμένες χρονολογίες που σηματοδοτούν την μελλοντική του πορεία. Για την χώρα μας μία από αυτές είναι η 28η Μαΐου 1979, όποτε υπεγράφη στην Αθήνα η ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με έναρξη ισχύος την 1η Ιανουαρίου 1981.

Με την συμπλήρωση έφέτος της πρώτης δεκαετίας η Ακαδημία Αθηνών μου ανέθεσε να παρουσιάσω στην σημερινή Έκτακτη Συνεδρία την σημασία του γεγονότος αυτού για την Ελλάδα, τις μέχρι τοῦδε επιπτώσεις της ένταξης στην ελληνική οικονομία, καθώς και τα προβλήματα που ανακύπτουν και τις προοπτικές που διανοίγονται για την χώρα μας στα ευρύτερα ευρωπαϊκά και διεθνή πλαίσια.

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Η ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτελεί την ολοκλήρωση τῶν προσπάθειών που άρχισαν πριν από 20 περίπου χρόνια με την «Σύνδεση» που έγινε το 1962 και αποτελεί την έναρξη της πρώτης φάσης της συνεργασίας με την Ευρωπαϊ-

κή Κοινότητα. Τόσο η «Σύνδεση» όσο και η «Ένταξη» υπήρξαν έργο του τότε Προϋπουργού και σημερινού Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, πού με επιμονή, με πάθος και διορατικότητα προετοίμασε και πραγματοποίησε την είσοδο της Ελλάδος στην Ερώπη<sup>1</sup>.

Τό έργο αυτό δέν ήταν εύχερες. Σημαντικές αντιδράσεις υπήρχαν τόσο εκ μέρους πολλών μελών της Κοινότητας, όσο και στο έσωτερικό της Χώρας από όρισμένες πολιτικές παρατάξεις. Τις ακάματες προσπάθειες του Κωνσταντίνου Καραμανλή για να υπερισχυθούν οι πάσης φύσεως δυσχέρειες για την Σύνδεση και την Ένταξη της Χώρας στην Ερώπαική Κοινότητα, έχουν εκθέσει σε μελέτες οι δύο τότε στενοί συνεργάτες του, ό τότε Διοικητής της Τραπεζής της Ελλάδος συνάδελφος Ξενοφών Ζολώτας<sup>2</sup> και ό τότε Υπουργός και μετέπειτα πρώτος Έπίτροπος στην Κοινότητα Γεώργιος Κοντογεώργης<sup>3</sup>.

Ό Καραμανλής πίστευε — και σωστά — ότι η Έλλάς, πολιτιστικά και πολιτικά, ανήκει στην Ερώπη και γι' αυτό η ένταξή της ήταν φυσική, χρήσιμη και αναγκαία. Πίστευε πώς με την προσχώρησή της στην Ερώπαική Κοινότητα κατοχυρώνεται η έθνική της ανεξαρτησία, σταθεροποιείται η Δημοκρατία και δημιουργούνται οι δυνατότητες για την οικονομική και κοινωνική της ανάπτυξη. Για τον Καραμανλή, η ένταξη επιβαλλόταν πρωτίστως για πολιτικούς λόγους. Πληροφορώντας την Βουλή στις 16 Ιανουαρίου 1979 ότι η ένταξη είχε επιτευχθεί, έδήλωνε:

«Έντασσομένη η χώρα μας οργανικά και ισότιμα στην πανίσχυρη Ερώπαική Οικογένεια, απαλλάσσεται από τό άγχος να επιζητεί την προστασία της μιās και της άλλης Μεγάλης Δυνάμεως».

Δέν παραγνώριζε όμως, τα οικονομικά όφέλη πού θα προέκυπταν από την ένταξη:

«Η ένταξή μας στην Ερώπαική Κοινότητα — θα προσθέσει κατά την όμιλία του στην Βουλή — θα υποβοηθήσει και θα επιταχύνει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας μας. Γιατί θα επιτρέψει στον λαό μας να αναπτύξει έλεύθερα την δραστηριότητά του μέσα σε μιὰ αγορά 260 εκατομμυρίων ανθρώπων».

Άλλά ό Καραμανλής, στις ακάματες προσπάθειές του να πείσει τα μέλη της Κοινότητας, χειρίσθηκε «με πολλήν επιδεξιότητα», όπως γράφει ό Κωνσταντίνος Τσά-

1. Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ αριθ. 1 παρατίθεται βιβλιογραφία για τό έργο του Προέδρου κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή.

2. βλ. Ξεν. Ζολώτας, «Η συμβολή της Ελλάδος στην Ερώπαική Κοινότητα», Αθήνα 1988.

3. βλ. Γ. Κοντογεώργη, «Η Έλλάς στην Ερώπαική Κοινότητα», Αθήνα 1976.

τσος, «ένα ἀκαταμάχητο ὄπλο: τὴν ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ παρουσία τῆς χώρας μας διὰ μέσου τῶν αἰώνων», ὥστε νὰ θεωρεῖται ἀδιανόητο νὰ ὑπάρχει μιὰ ἐνωμένη Εὐρώπη χωρὶς τὴν Ἑλλάδα». Καὶ ὅλη ἡ πολιτικὴ του ἀποτελεῖ «μιὰ ἐπίμονη προσπάθεια ν' ἀποκαλυφθεῖ στὰ μάτια τῶν ξένων ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμός».

Καὶ οἱ προσπάθειες αὐτὲς τοῦ Καραμανλῆ γιὰ τὴν ἔνταξη θὰ ὑπερνικήσουν τὶς πολλὰς δυσκολίες καὶ θὰ βροῦν τελικὰ πλήρη ἀνταπόκριση ἐκ μέρους τῶν ἐπισήμων ἐκπροσώπων τῆς Κοινότητος. Μιλώντας στὴν Ἀθήνα ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Κοινότητος γάλλος *François-Xavier Ortoli*, τόνιζε:

«Χαίρομαι ὅλως ἰδιαίτερος γιὰ τὴν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος, πὺν ὑποστήριξα μὲ ὅλη μου τὴν δύναμη. Γιατὶ ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στὴν Εὐρώπη καὶ γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ, ἔχει στενοὺς οικονομικοὺς δεσμοὺς μὲ αὐτή, ἔχει δημοκρατικὸ καθεστὼς καὶ ἡ ἔνταξίς της ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν λογικὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος».

Καὶ ὁ Καραμανλῆς δὲν θὰ παραλείψει νὰ ἐξάρει τοὺς δεσμοὺς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Κοινότητα. Μιλώντας τὴν ἡμέρα τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἐντάξεως, παρουσία ἀρχηγῶν Κρατῶν, Προϋπουργῶν καὶ ἄλλων ἀξιωματοῦχων, θὰ δώσει σὲ μιὰ συγκινητικὴ ὁμιλία, «ἓνα μάθημα εὐρωπαϊσμοῦ», ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἄγγλος ἱστορικὸς *Woodhouse* στὴν βιογραφία του γιὰ τὸν Καραμανλῆ. Ἀφοῦ μιλήσει γιὰ τὴν δικαίωση τῆς πίστεως του στὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης, θὰ τονίσει ὅτι ἡ πραγματοποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς ιδέας εἶναι ἡ «σύνθεση τοῦ ἐλληνικοῦ, τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος», καὶ στὴν σύνθεση αὐτὴ ἡ Ἑλλάς εἰσέφερε, θὰ προσθέσει, «τὴν ιδέα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ὁμορφιάς» καὶ ἀκόμη, ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ γίνῃ «ὁ μεσογειακὸς ἐξώστης τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς».

#### Η ΠΙΣΤΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΟΥ ΠΟΛΛΟΙ ΑΜΕΒΑΛΛΑΝ

Ἀλλὰ ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖον ὁ Καραμανλῆς δικαιοῦθηκε ἀπὸ τὰ πρόσφατα γεγονότα εἶναι ἡ πίστη του στὸ μέλλον καὶ στὸν δυναμισμό τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα πολλοὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀμφισβητοῦσαν. Προσφωνώντας στίς 28 Δεκεμβρίου 1975 — δηλ. πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια — τὸν γερμανὸ Καγκελλάριο *Helmut Schmith*, τόνιζε τὰ ἑξῆς προφητικά:

«Πιστεύω, θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ μὲ θρησκευτικὸ φανατισμό, στὸν μεγάλον ῥόλο πὺν μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ διαδραματίσει ἡ Εὐρώπη».

Καὶ τὴν πίστη του αὐτὴ ὁ Καραμανλῆς δὲν ἔπαυε νὰ τὴν ὑποστηρίζει μὲ ἐπιμονὴ καὶ συνέπεια. Ὅχι μόνο τὸ 1961 στὴν ἐπίσημη τελετὴ τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Κοινότητα, ὅποτε προέβλεψε διαδοχικοὺς σταθμοὺς γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνώσεως μὲ τὴν συμμετοχὴ ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν



λαών, αλλά και στην όμιλία του στις 15 Σεπτεμβρίου 1983 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όποτε μιλώντας, όχι τόσο ως εκπρόσωπος της Ελλάδος, αλλά ως ευρωπαίος ήγέτης, επικρίνοντας την ακολουθούμενη τότε «πολιτική των διαταγμών και των ήμιμέτρων», ζητούσε να προχωρήσει η Κοινότητα με θάρρος στην υπεύθυνη αντιμετώπιση της ένωσης της Ευρώπης, της «δημιουργίας δηλ. μιας μεγάλης Κοινότητας, που θα συνδυάζει την ελευθερία με την τάξη και την τάξη με την κοινωνική δικαιοσύνη».

Και αυτό τονίζε ο Πρόεδρος Καραμανλής την εποχή που ένα μεγάλο μέρος πολιτικών και διανοουμένων διατύπωναν σοβαρές αμφιβολίες για τις δυνατότητες μιας ουσιαστικής ανάπτυξης της Ευρώπης. Την ίδια περίοδο ο γάλλος κοινωνιολόγος Raymond Aron δημοσιεύει το βιβλίο του με τίτλο «Συνηγορία για την φθίνουσα Ευρώπη». Ο πρώην γάλλος Υπουργός των Ύψωτερικών Michel Jobert, σ' ένα βιβλίο του που δημοσίευσε το 1984, γράφει μεταξύ άλλων:

«Ελευθερωμένη από την κρίση και κάτω από την κηδεμονία των Μεγάλων Δυνάμεων, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι σήμερα παρά ένα περίπλοκο κατασκευάσμα που περικλείει ατέλειωτες διαφωνίες».

Και ακόμη, ο γάλλος οικονομολόγος Michel Albert, πρώην Πρόεδρος του Προγραμματισμού της Γαλλίας, από τον όποιον το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε να συντάξει μια μελέτη για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας κατά την δεκαετία του '80, κατέληγε σε απαισιόδοξες διαπιστώσεις. Έγραφε ότι «η Ευρώπη πάσχει από αρτηριοσκλήρωση και ολισθαίνει προς την υπανάπτυξη».

Τέλος, η γνωστή αμερικανική επιθεώρηση «Newsweek», έγραφε τον 'Απρίλιο του 1984:

«Έπειτα από τριάντα χρόνια αδιάκοπης ανάπτυξης, το μεταπολεμικό ευρωπαϊκό θαύμα έληξε ίσως για πάντα».

Και όμως, οι νεώτερες εξελίξεις δικαίωσαν τις προβλέψεις και την πίστη του Καραμανλή για την αναπόφευκτη ένωση των λαών της Ευρώπης. Σ' ένα έκτενη λόγο που εξεφώνησε στις 4 Μαΐου 1978 στο Δημαρχείο του Αachen κατά την τελετή της απονομής του βραβείου Καρλομάγνου για τους αγώνες του για την ένωση της Ευρώπης, τονίζε και τα εξής<sup>1</sup>:

«Μπορεί μερικές από τις σκέψεις που σ'αξ εξέθεσα να βρίσκονται ακόμη στο στάδιο των όραματισμών. Είναι όμως όραματισμοί, που η δύναμη των πραγμάτων, η κοινότης των συμφερόντων και η κοινότης των κινδύνων που μ'ας απειλούν θα τους μεταβάλουν σταδιακά σε πραγματικότητα. Και η ένωση των λαών

1. βλ. Γ. Κοντογεώργη «Η Ελλάδα στην Ευρώπη», σελ. 155.



της Εδρώπης θά είναι τὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμα στὴν ἱστορία τῆς Ἠπείρου μας καὶ θά είναι ἕνας σταθμὸς στὴν παγκόσμια ἱστορία».

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ  
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Οἱ πρόσφατες κοσμογονικὲς ἐξελίξεις τόσο στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Ὑπερ-δυνάμεων, ὅσο καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, δίνουν στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα ἰδιαίτερα σημαντικὸ ρόλο στὴν διαμόρφωση τῶν διεθνῶν σχέσεων καὶ στὴν πορεία τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Ἡ Κοινότητα ἔχει γίνει σήμερα ὁ πόλος ἐλξεως γιὰ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς χῶρες ποὺ ἐπιζητοῦν τὴν ἔνταξή τους, ἐνῶ οἱ χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης προσβλέπουν ἤδη στὴν ΕΟΚ γιὰ τὶς πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς τοὺς μεταρρυθμίσεις. Μέσα στὰ τελευταῖα πέντε χρόνια ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα ἀνδρώθηκε. Καὶ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ ἀρχίζει ν' ἀναγνωρίζει καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ποὺ εἶναι ἡ μεγαλύτερη Δύναμη τοῦ κόσμου.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι πρόσφατο ἄρθρο στὴ «New York Times», στὸ ὁποῖον ὁ οἰκονομολόγος Καθηγητῆς David Gordon, συγκρίνοντας τὶς δύο οἰκονομικὲς διασκέψεις ποὺ ἔγιναν, ἡ πρώτη στὴν Βόννη τὴν ἀνοιξη τοῦ 1986 καὶ ἡ δεύτερη στὰ τέλη Νοεμβρίου 1990 στὴν Βενετία, ὅπου στὴν δεύτερη αὐτὴ διάσκεψη σχεδὸν ἀγνοήθηκε ὁ ρόλος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, διαπιστώνει πὼς ἀνατρέπεται ἔτσι κάτι ποὺ μέχρι τότε ἐθεωρεῖτο ἀναμφισβήτητο.

«Συνηθιζόταν νὰ λέγεται», γράφει ὁ Gordon, «πὼς ὅταν ἡ Ἀμερικὴ κρονολογεῖ, ἡ Εὐρώπη μπορεῖ νὰ πάθει πνευμονία. Σήμερα, μὲ τὴν Ἀμερικανικὴ οἰκονομία νὰ ὑποφέρει ἀπὸ βρογχίτιδα ἢ κάτι χειρότερο, ἡ Εὐρώπη φαίνεται νὰ λείπει τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ πάρουν δύο ἀσπιρίνες καὶ νὰ πίνουν πολλὰ ὕγρὰ».

Ἄν καὶ αὐτὸ δὲν ἀνταποκρίνεται, βέβαια, στὴν πραγματικότητα, ἐπισημαίνει ὅμως τὴν ἄνοδο τοῦ γοήτρου καὶ τὸ εἶδος τοῦ κύρους τῆς Εὐρώπης.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ προοπτικὲς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἑνωμένης Εὐρώπης καὶ τὸν δημιουργικὸ σημερινὸ καὶ αὐριανὸ ρόλο της στὴν διεθνή σκηνή, εἶναι ἰδιαίτερα εὐνοϊκὰς. Ὁ Χάρτης τῶν Παρισίων γιὰ μιὰ «νέα Εὐρώπη» ποὺ ὑπεγράφη στὶς 21 Νοεμβρίου 1990 στὴν «Διάσκεψη γιὰ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν συνεργασία στὴν Εὐρώπη», ὅπου οἱ 34 χῶρες ποὺ ἔλαβαν μέρος δεσμεύονται «νὰ ἐγκαταστήσουν καὶ νὰ κατοχυρώσουν τὴν Δημοκρατία ὡς τὸ μόνο κυβερνητικὸ σύστημα», ἡ Διάσκεψη τῶν 12 μελῶν τῆς Κοινότητος στὴν Ρώμη στὶς 15 Δεκεμβρίου 1990 ὅπου ἐτέθησαν οἱ βάσεις γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἐνοποίηση καὶ ἐν συνεχείᾳ γιὰ τὴν πολιτικὴ τους ἔνωση, διαανοίγουν τὶς πύλεις αἰσιόδοξης προοπτικὲς γιὰ τὴν ἀποστολὴ καὶ τὸν ρόλο τῆς

*Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην ρύθμιση των διεθνών οικονομικών και πολιτικών σχέσεων.*

Μια τελευταία μελέτη της ΕΟΚ παρουσιάζει τα μεγάλα πλεονεκτήματα που θα έχει για την Κοινότητα ή δημιουργία μιᾶς ενιαίας αγοράς και ενός ενιαίου νομίσματος, μετά την κατάργηση, στο τέλος του 1992, όλων των περιορισμών που υφίστανται ακόμη στις σχέσεις μεταξύ των μελών της, γεγονός που θα την καταστήσει την μεγαλύτερη αγορά του κόσμου, μεγαλύτερη από τις ΗΠΑ και τον Καναδά, και θα της επιτρέψει να ασκεί αποφασιστικό ρόλο στην διαμόρφωση μιᾶς κοινῆς εξωτερικῆς και ἀμυντικῆς πολιτικῆς. Ἀλλωστε, μετά την πρόσφατη ἔγκριση τῆς Ἐκθέσεως Delors ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Συμβούλιο, θὰ ἐνισχυθοῦν καὶ θὰ ἐπιταχυνθοῦν οἱ ρυθμοὶ πρὸς τὴν οικονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἔνωση, ὥστε ν' ἀποκλείεται ὁποιαδήποτε ὀπισθοδρόμηση, καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχουν ὑπόψη τὰ κράτη-μέλη καὶ ἰδιαίτερα ἡ Ἑλλάς.

Μία ἀκόμη ἀπὸ τὶς ἄμεσες συνέπειες τῆς οικονομικῆς Ἑνώσεως θὰ εἶναι ὅτι ἡ ΕΟΚ θὰ γίνῃ μέλος τοῦ Διεθνoῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς καὶ θὰ ἔχει τὸ μεγαλύτερο μερίδιο, τὸ 30% περίπου, ἐνῶ τὸ μερίδιο τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν μαζί μὲ τῆς Ἰαπωνίας εἶναι 19,6%. Ἔτσι, ὅλοι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ΕΟΚ γίνεται, ὅπως παρατηροῦν οἱ «Financial Times» (27.1.91) «ἓνας οικονομικὸς κολοσσὸς μὲ κυρίαρχο ρόλο στὴν διαχείριση τῆς παγκόσμιας οικονομίας».

Εὐχομαι καὶ ἐλπίζω πὼς ὁ πόλεμος στὸν Περσικὸ Κόλπο, πὺν ἔχει ἐπιφέρει τεράστιες καταστροφές, ἀνθρώπινες καὶ ὀλικές, σὲ μιὰ περιφέρεια ζωτικῆς σημασίας γιὰ τὴν εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἀποτελέσει μιὰ τραγικὴ μὲν, ἀλλὰ τοπικὴ σύγκρουση στὴν πορεία τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Γιατὶ ὁ πυρηνικὸς αἰῶνας στὸν ὁποῖο ζοῦμε καθιστᾷ ὑποχρεωτικὴ τὴν συνύπαρξη, τὴν συνεργασία καὶ τὴν εἰρήνη μεταξύ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς καὶ ἀποκλείει τὸν γενικότερο πόλεμο σὰν κάτι τὸ ἀδιανόητο<sup>1</sup>.

#### ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟ ΩΣ ΤΑ ΟΥΡΑΛΙΑ

Ἔτσι, μὲ τὶς προοπτικὲς πὺν διανοίγονται, ἀρχίζει νὰ γίνῃται πραγματικότητα τὸ ὄραμα τοῦ Στρατηγοῦ de Gaulle γιὰ μιὰ μεγάλη Εὐρώπη πὺν θὰ «ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὰ Οὐράλια». Καὶ στὸ ὄραμα αὐτὸ στρέφουν τὶς ἐλπίδες τοὺς πολλοὶ σύγχρονοι εὐρωπαῖοι ἡγέτες. Ὁ γάλλος Πρόεδρος Mitterrand ἐλπίζει ὅτι στὴν δε-

1. βλ. τὴν ὁμιλία μου στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν στὶς 2 Αὐγούστου 1990 πὺν δημοσιεύθηκε στὸν «Οἰκονομικὸ Ταχυδρόμο» στὶς 23.8.90, μὲ τίτλο: «Ἀπὸ τὴν οἰκονομία τοῦ πολέμου στὴν οἰκονομία τῆς εἰρήνης».



καετία τοῦ '90 θὰ γεννηθεῖ μιὰ Εὐρωπαϊκὴ Συνομοσπονδία ποὺ θὰ συνδέσει ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου σὲ μιὰ κοινὴ καὶ μόνιμη ὀργάνωση προόδου, ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης. Ἐπίσης, ὁ Πρόεδρος τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως Gorbachev γίνεται θιασώτης τῆς δημιουργίας ἐνὸς «κοινοῦ Εὐρωπαϊκοῦ σπιτιοῦ» ποὺ θὰ πρέπει τελικὰ νὰ ἐνώσει ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου.

Σ' αὐτὴν λοιπὸν, τὴν Εὐρώπη, σ' αὐτὴν τὴν εὐρύτερη Εὐρωπαϊκὴ Οἰκογένεια εἰσήγαγε τὴν Ἑλλάδα ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, γιὰ νὰ τὴν προστατεύσει ἀπὸ τὴν ξένη ἐπιβουλὴ καὶ νὰ τῆς ἐξασφαλίσει τὸ δημοκρατικὸ της πολίτευμα, γιὰ νὰ μπορέσει ν' ἀναπτυχθεῖ στὰ πλαίσια τῆς εὐρύτερης αὐτῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ συμβολὴ αὐτῆ τοῦ Προέδρου Καραμανλῆ ἔχει τύχει καὶ ἐθνικῆς καὶ διεθνoῦς ἀναγνώρισεως. Γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ του αὐτῆ συμβολὴ ἡ Ἀκαδημία μας τὸν ἐξέλεξε πρόσφατα ἐπίτιμο μέλος της.

#### ΩΦΕΛΗΘΗΚΕ Ἡ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ἙΝΤΑΞΗ;

Τὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται τώρα εἶναι, ἂν στὴν πρώτη αὐτὴ δεκαετία τῆς ἐντάξεως ποὺ συμπληρῶνεται ἐφέτος, ἡ Ἑλλὰς ὠφελήθηκε, ἂν μείωσε τὴν καθυστέρησή της ἐν σχέσει μὲ τὶς ἄλλες χῶρες τῆς Κοινότητος καὶ ἂν τελικὰ οἱ δραματισμοὶ τοῦ Προέδρου Καραμανλῆ πραγματοποιήθηκαν.

Πρὶν ἀπαντήσουμε στὸ ἐρώτημα αὐτό, ἄς δοῦμε ποιὰ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἔνταξης τῆς χώρας μας στὴν Κοινότητα, ποιὲς εἶναι οἱ δυσχέρειες καὶ τὰ προβλήματα ποὺ τίθενται καὶ ζητοῦν ἄμεση ἀντιμετώπιση καὶ ποιὲς οἱ προοπτικὲς ποὺ διανοίγονται.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα<sup>1</sup>, αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε ΕΟΚ, ὥς γνωστὸν ιδρύθηκε μὲ τὴν Συνθήκη τῆς Ρώμης στὶς 25 Μαρτίου 1957 καὶ ἐφαρμόσθηκε ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου 1958, καὶ ἔχει σὰν βασικοὺς σκοποὺς νὰ θέσει τὶς βάσεις μιᾶς διαρκῶς στενότερης ἑνώσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, καταργώντας τοὺς φραγμοὺς ποὺ τοὺς χωρίζουν, νὰ συντονίσει τὴν δράση στὸν δημοσιονομικὸ καὶ κοινωνικὸ τομέα καὶ νὰ προωθήσει τὴν ἁρμονικὴ ἀνάπτυξη τῶν μελῶν της, μειώνοντας τὶς ἀνισότητες μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Κοινότητος καὶ τελικὰ, νὰ ὁδηγήσει στὴν πολιτικὴ ἑνωσι.

Πρῶτος θεσμὸς πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς, ποὺ θὰ τεθεῖ σὲ λειτουργίαν τὴν 1η Ἰανουαρίου 1993, κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς ὁποίας εἶναι ὅτι ἐντὸς αὐτῆς θὰ κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα τὰ πρόσωπα,

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 2, ὅπου παρατίθεται ἑλληνικὴ βιβλιογραφία γιὰ τὴν ΕΟΚ.



τὰ ἀγαθὰ, οἱ ὑπηρεσίες καὶ τὰ κεφάλαια, δίχως διακρίσεις ἐθνικότητας μεταξὺ τῶν κρατῶν-μελῶν. Θὰ ὑπάρξει, μὲ ἄλλους λόγους, μιὰ Εὐρώπη δίχως σύνορα.

Εἶναι ἐπόμενο ὅτι ἡ δημιουργία τῆς ἐνιαίας αὐτῆς εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς ἀποτελεῖ γιὰ ὅλα τὰ κράτη-μέλη μιὰ πρόκληση, πὺν ἐπιβάλλει ἔγκαιρη καὶ ἀποτελεσματικὴ προετοιμασία, ὥστε ν' ἀποκτήσουν ἀνταγωνιστικὸ ρόλο στὴν δημιουργικὴ διάρθρωση τῶν νέων συνθηκῶν πὺν ἀπαιτοῦν οἱ δεσμεύσεις γιὰ μιὰ οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἔνωση τῆς Εὐρώπης, γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ λειτουργία τῆς ὁποίας θὰ πρέπει τὰ κράτη-μέλη νὰ μεταβιβάσουν μεγάλο μέρος τῆς οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς τους αὐτοτέλειας στὶς Ἀρχές τῆς Κοινότητος, μὲ τὴν παράλληλη διατήρηση τῆς ἐθνικῆς τους ταυτότητας.

Στὴν ἐνίσχυση τῶν προσπαθειῶν πὺν κάθε κράτος-μέλος πρέπει νὰ καταβάλλει γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει τὶς νέες συνθήκες πὺν διανοίγονται, ἡ Κοινότητα — ὅπως ὑποχρεοῦται ἄλλωστε, ἀπὸ τὸ Καταστατικὸ τῆς<sup>1</sup> — ἔρχεται νὰ βοηθήσει τὶς λιγότερο ἀνεπτυγμένους χώρες, ὥστε νὰ μειώσουν τὶς ἀνισότητες πὺν ὑπάρχουν ἐναντὶ τῶν περισσότερο ἀνεπτυγμένων χωρῶν. Πρὸς τοῦτο παρέχει μιὰ σειρά ἐνισχύσεων, πὺν, ἐφόσον ἀξιοποιηθοῦν παραγωγικὰ ἀπὸ τὰ λιγότερο ἀνεπτυγμένα Κράτη, θὰ ὁδηγήσουν στὴν ἐπιτάχυνση τῆς οἰκονομικῆς τους ἀνάπτυξης καὶ στὴν μείωση τῆς ἀνισότητος μὲ τὶς ἄλλες χώρες.

Ἔτσι, ἡ ταχύτερη ἀνάπτυξη τῶν ἀσθενεστέρων Κρατῶν ἐπιδιώκεται — καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ προσέξουμε ἰδιαίτερα — μὲ τὰ σχέδια περιφερειακῆς ἀνάπτυξης, στὰ ὁποῖα προβλέπεται ἡ δημιουργία βασικῶν ἔργων ὑποδομῆς, ἡ παροχὴ τεχνικῆς ἐκπαίδευσης, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἔρευνας, τῶν ἐπικοινωνιῶν καὶ τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων.

Στὰ πλαίσια τῆς κοινοτικῆς αὐτῆς πολιτικῆς ἡ Ἑλλὰς εἰσέπραξε κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης αὐτῆς δεκαετίας 13,5 δισεκ. δολλάρια ὑπὸ τύπον ἐπιδότησεων, καὶ 5 δισεκ. δολλάρια περίπου ὑπὸ μορφήν δανείων<sup>2</sup>. Ἔτσι, πλέον ἀπὸ 2 δισεκ. δολλάρια ἐτησίως ἐπηρεάσαν ἐννοικὰ τὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν καὶ γενικὰ τὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία. Ἀσφαλῶς οἱ εἰσφορὲς αὐτὲς δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθοῦν ἂν ἡ Ἑλλὰς δὲν συμμετεῖχε στὴν ΕΟΚ.

#### Η ΜΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ὅμως, δὲν φαίνεται πὺς ἀξιοποιήσαμε τοὺς πόρους αὐτοὺς κατὰ τρόπο παραγωγικό. Δυστυχῶς ἀντιμετωπίσαμε τὴν Κοινότητα περισσότερο σὰν «μιὰ δεξαμενὴ

1. Τὸ Καταστατικὸ τῆς Κοινότητος ἔχει μεταφρασθεῖ καὶ στὰ ἑλληνικὰ μὲ ἐκτενὴ πρόλογο, ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Α. Χλωρό, Ἀθήνα 1978.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 3.

χρημάτων», παρὰ σὰν ἓνα παράγοντα προώθησης τῆς οἰκονομίας μας. Δὲν συνειδητοποιήσαμε τὴν σημασία καὶ τὶς ἐπιπτώσεις ἀπὸ τὴν ἔνταξη, οὔτε χρησιμοποιήσαμε τὴν βοήθεια τῆς Κοινότητος γιὰ παραγωγικὲς ἐπενδύσεις, ἀλλὰ κυρίως γιὰ καταναλωτικούς σκοπούς. Ἔτσι, κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ '80 ὁ μέσος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος ἦταν στὴν Ἑλλάδα μόλις 1,1% ἔναντι 3,2% τῶν χωρῶν τῆς Κοινότητος<sup>1</sup>. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ἐξηγεῖ καὶ τὴν μεγάλη καθυστέρηση τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἔναντι τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Κοινότητος.

Ἐνῶ τὰ ἄλλα κράτη-μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, καὶ ἰδιαίτερα οἱ λιγότερο ἀνεπτυγμένες χώρες ὅπως ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία, συνειδητοποιώντας τὴν πρόκληση τοῦ 1992, ἀνέλαβαν ἀπὸ τὴν ἐπόμενη τῆς ἐντάξεώς τους πρωταγωνιστικὸ ρόλο στὴν δημοιοργικὴ διάρθρωση τῶν νέων συνθηκῶν ποὺ ἀπαιτοῦνται ἐνόψει τῆς ἐνιαίας κοινῆς ἀγορᾶς, ἡ Ἑλλὰς παραμέλησε σὲ ὅλη τὴν δεκαετία νὰ προετοιμασθεῖ καὶ νὰ προσαρμοσθεῖ στὶς νέες συνθήκες ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ δεσμεύσεις γιὰ μιὰ οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει μιὰ τελευταία Ἐκθεση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος σχετικὰ μὲ τὴν συγκριτικὴ ἀνάπτυξη τῶν κρατῶν-μελῶν της — καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ἰσπανίας, τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος — εἶναι ἀπογοητευτικὰ γιὰ τὴν χώρα μας<sup>2</sup>. Στὴν Ἐκθεση αὕτη παρατηρεῖται ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς ἐντάχθηκε στὴν ΕΟΚ ἀρκετὰ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἰσπανία καὶ τὴν Πορτογαλία, οἱ δύο αὐτὲς χώρες κατόρθωσαν νὰ ξεπεράσουν τὶς ἐλληνικὲς ἐπιδόσεις καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὶς δυνατότητες ποὺ παρέιχε ἡ ΕΟΚ γιὰ ἀνάπτυξη. Καὶ παραθέτω τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά:

«Τὰ τελευταῖα 4 χρόνια οἱ ἐπενδύσεις μειώθηκαν κατὰ 18% στὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ αὐξήθηκαν κατὰ 70% στὴν Ἰσπανία καὶ κατὰ 43% στὴν Πορτογαλία. Τὴν ἴδια περίοδο, προσθέτει ἡ Ἐκθεση, τὸ ἐπενδυτικὸ κλίμα ποὺ ἐπεκράτησε στὴν Ἰβηρικὴ Χερσόνησο εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὑψηλὴ προσέλκυση ξένων κεφαλαίων κατὰ 200% στὴν Ἰσπανία καὶ κατὰ 300% στὴν Πορτογαλία, ἐνῶ στὴν Ἑλλάδα ἡ εἰσροὴ τῶν παρέρμεινε σταθερὴ καὶ περιορισμένη».

Οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς δικαιολογοῦνται καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἀντιμετώπισαν τὴν κοινοτικὴ βοήθεια. Οἱ κρατικοὶ πόροι, τόσο οἱ κοινοτικοί, ὅσο καὶ οἱ ἐλληνικοί, ποὺ χορηγήθηκαν στὴν ἐλληνικὴ γεωργία καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ 44% τῆς ἀκαθάριστης ἀξίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς<sup>3</sup>, χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο γιὰ καταναλωτισμὸ καὶ ἰδιωτικὸ πλου-

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 4.

2. Ἡ Ἐκθεση αὕτη δημοσιεύθηκε πρόσφατα στὸν ἐλληνικὸ Τύπο, βλ. κυρίως «ΤΟ ΒΗΜΑ» 25.11.90.

3. βλ. μελέτη τοῦ Ο. Πανάγον, «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 1.1.91.



τισμό και λιγότερο για την βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων και την αύξηση της παραγωγικότητας. Έτσι, στην Ελλάδα η γεωργική παραγωγή αυξάνεται με εξαιρετικά βραδείς ρυθμούς, σε αντίθεση με την κοινοτική παραγωγή, με αποτέλεσμα αθρόες εισαγωγές που επιβαρύνουν σημαντικά το έμπορικό ισοζύγιο της Χώρας, ενώ βρισκόμαστε επικεφαλής των χωρών της Κοινότητας με τις περισσότερες «χωματερές».

Ας σημειωθεί πως μόνο για φρούτα και λαχανικά, παρ' όλο που παράγονται και στην χώρα μας, ξοδέψαμε το 1990 για εισαγωγές από το εξωτερικό 20 δισεκ. δραχμές!

#### ΜΕΤΑΞΥ 1981-1990 Η ΕΛΛΑΔΑ ΥΣΤΕΡΗΣΕ ΚΑΤΑ 5 ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΟΥ ΑΕΠ

Η κατάσταση της ελληνικής βιομηχανίας δεν είναι, δυστυχώς, καλύτερη. Σύμφωνα με την ανωτέρω Έκθεση της Κοινότητας, η αναδιάρθρωση του βιομηχανικού τομέα στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμη «στην παιδική ηλικία». Κατά την ίδια έκθεση, από 45 κυρίους βιομηχανικούς κλάδους, μόνο οι 8 θεωρούνται ανταγωνιστικοί, ενώ οι υπόλοιποι 37 χαρακτηρίζονται ως ασθενείς έναντι των όμοειδων κλάδων των άλλων κρατών-μελών της ΕΟΚ.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι ότι η Ελλάδα έχει σήμερα το χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα στην Κοινότητα, αλλά το χειρότερο είναι ότι, ενώ το 1981, το έτος δηλ. της ένταξης, το κατά κεφαλήν εισόδημα του Έλληνα αντιστοιχοῦσε στο 42% του κατά κεφαλήν εισοδήματος των άλλων χωρών της ΕΟΚ, για το έτος 1990 είναι μόνο το 37%, δηλ. μικρότερο κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες<sup>1</sup>.

Έτσι, κατά την διάρκεια της δεκαετίας, όχι μόνο δεν αξιοποιήσαμε παραγωγικά την βοήθεια που μέσω των διαρθρωτικών της Ταμείων μᾶς χορήγησε η Κοινότητα, αλλά δεν μπορέσαμε να απορροφήσουμε εξ ολοκλήρου την βοήθεια που δικαιούμεθα, όπως έκαναν οι άλλες χώρες-μέλη. Και τοῦτο, γιατί η απορρόφηση των κονδυλίων που αναφέρονται στα περιφερειακά προγράμματα απαιτεί σημαντική συμμετοχή στην χρηματοδότηση εκ μέρους του Κράτους που λαμβάνει την βοήθεια — συμμετοχή που αντιστοιχεί στο 50% της βοήθειας — κατάλληλη οργάνωση των υπηρεσιών που θα τα διαχειρισθούν, μελετημένα προγράμματα που πρέπει να είναι αναπτυξιακά και ν' αποβλέπουν σε παραγωγικές δραστηριότητες και να στοχεύουν στην αύξηση της παραγωγής και στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας<sup>2</sup>.

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 5. Το κατά κεφαλήν εισόδημα στις χώρες της Κοινότητας.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 6.



Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα ποὺ μᾶς ἀφήνει ἡ πρώτη δεκαετία τῆς ἑνταξιοῦ τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα.

#### ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΓΙΑ ΠΟΛΛΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Δυστυχῶς, ὅλα στὴν χώρα μας ἐξελίσσονται σὰν νὰ μὴ συμβαίνει τίποτα γύρω μας. Ὁ λαὸς δὲν ἔχει ἐπαρκῶς πληροφωρηθεῖ τὸ τί σημαίνει ἡ ἐνιαία εὐρωπαϊκὴ ἀγορὰ καὶ τί ὁδὸν ἔχει συνέπειες θὰ ἔχει γιὰ τὴν χώρα ποὺ θὰ ἀγνοήσει τὴν πρόκληση αὐτή. Τὰ σημερινὰ δεδομένα κάθε ἄλλο παρὰ ἐνθαρρυντικὰ μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν. Ἕνας σοβαρὸς Ἑλληνας Τραπεζίτης δήλωνε πρὸ ἡμερῶν, πὼς ἂν δὲν ἀλλάξει ἡ σημερινὴ νοοτροπία, «τὸ 1993 μπορεῖ νὰ μᾶς βρεῖ χωρὶς ἐλληνικὲς Τράπεζες»<sup>1</sup>.

Πράγματι, ἀπὸ τὸ 1993 οἱ Κοινοτικὲς Τράπεζες θὰ ἐγκαθίστανται καὶ θὰ κινούνται ἐλεύθερα στὸν χώρο τῆς Κοινότητος μὲ ἀποτελεσματικὴ ἀνταγωνιστικότητα ἐναντι τῶν ἐλληνικῶν, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ λειτουργοῦν μὲ διοικητικὲς παρεμβάσεις, κηδεμονεύσεις καὶ δεσμεύσεις. Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους κλάδους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Οἱ ξένοι ποὺ παρακολουθοῦν τὰ ἐλληνικὰ πράγματα δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν μερικὲς βαθεῖες ἀντινομίες ποὺ παρουσιάζει ἡ χώρα μας. Διαπιστώνουν πὼς, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, μερικὲς κοινωνικὲς τάξεις εὐημεροῦν, χάρις στὴν παραοικονομία, κατὰ τρόπο προκλητικὸ, ἐνῶ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ Κράτος βυθίζεται στὰ ἐλλείμματα.

Ἀκόμη, πολλὲς μεγάλες ἐπιχειρήσεις, ἰδίᾳ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ Τράπεζες, παρουσιάζουν τὸ 1990 σημαντικὰ κέρδη χωρὶς μάλιστα, νὰ φορολογοῦνται, ἀφοῦ στίς ἀνώνυμες ἐταιρεῖες φορολογεῖται μόνο ὁ μέτοχος γιὰ τὸ διανεμόμενο μέρος, ὅχι ὅμως καὶ τὸ νομικὸ πρόσωπο τῆς ἐταιρείας γιὰ τὸ σύνολο τῶν κερδῶν του, ὅπως συμβαίνει σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Κοινότητος.

Ἐντυπωσιάζει ἐπίσης, ἓνα Χρηματιστήριο στὸ ὁποῖον διακινοῦνται τεράστια ποσά. Τὸ 1990 ὑπερέβησαν τὰ 700 δισεκ. δραχμές, τὸ μεγαλύτερο μέρος δὲ τῶν συναλλαγῶν γίνεται γιὰ κερδοσκοπικοὺς λόγους, τὸ δὲ Κράτος δὲν παρεμβαίνει ἔστω καὶ γιὰ μιὰ μικρὴ φορολογία, ὅπως συμβαίνει σὲ πολλὲς ἄλλες χώρες, ἀφοῦ οἱ συναλλασσόμενοι εἶναι ὑψηλῆς φοροδοτικῆς ικανότητος, ἐνῶ δὲν παραλείπει νὰ φορολογεῖ τὸν συνταξιούχο.

Αὐτὰ ὅλα δείχνουν πόσο ἀνοργάνωτη παραμένει ἡ χώρα μας.

1. βλ. δηλώσεις τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τράπεζης Ἐργασίας κ. Κωνστ. Καφάσκη στὸ «ΒΗΜΑ».

## ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ «ΣΚΕΠΤΕΣΘΑΙ»

Και όμως ή Ελλάδα, έστω και σήμερα, μπορεί να ανατρέψει τις σημερινές δυσμενείς συνθήκες, αν στα έναπομέοντα δνόμισυ χρόνια προετοιμασθεί όπως πρέπει, λάβει τὰ ενδεικνόμενα μέτρα για τήν εφαρμογή ενός ριζοσπαστικού προγράμματος ικανού να υπερνικήσει τις σημερινές δυσχέρειες και να δημιουργήσει τις βάσεις μιας ορθολογικής, σταθεροποιητικής και αναπτυξιακής πολιτικής, αξιοποιώντας μεταξύ των άλλων, τήν σημαντική βοήθεια και τήν εν γένει συμβολή της Κοινότητας.

Για να επιτευχθεί αυτή ή αλλαγή, χρειάζεται ριζική αναθεώρηση του τρόπου του σκέπτεσθαι και της εν γένει νοοτροπίας μας, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη στοιχειώδους ενδιαφέροντος για τήν μελλοντική πορεία του Έθνους. Αυτή δυστυχώς, ή αδιαφορία είναι ένα ελάττωμα της φυλής μας. Ίσως θά πρέπει να υπομνήσω αυτό που έλεγε ο Περικλής για όσους Αθηναίους δέν ενδιαφέροντο για τὰ «κοινά», ότι δηλ. είναι πολίτες άχρηστοι! (Επιτάφιος Β.40).

Δέν επιτρέπεται να συνεχισθεί ή σημερινή αναρχία στην πορεία και τήν διάθρωση της κοινωνίας, της οικονομίας, της δημοσίας διοίκησης και προ παντός των δημοσίων οικονομικών, που οδηγεί σε οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αδιέξοδα.

Και οι παραιτήσεις για μια τέτοια αλλαγή δέν λείπουν.

«Τώρα που θά μπορούμε στην μεγάλη οικογένεια των δημοκρατικών λαών της Εὐρώπης», τόνιζε στο πρωτοχρονιάτικο διάγγελμα του το 1979 ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος, «τώρα ακριβώς επιβάλλεται να είμαστε λιγότερο άτομα και περισσότεροι πολίτες. Είναι ανάγκη να δώσουμε περισσότερη σημασία στην συνεχή εθιμερία του συνόλου, παρὰ στις ικανοποιήσεις εφημέρων επιθυμιών ή ακόμη και αναγκών της στιγμής»<sup>1</sup>.

Ή ακόμη πρόσφατα, ο Πρωθυπουργός της Οικουμενικής Κυβερνήσεως Καθηγητής Ε. Ζολώτας μιλώντας στην Βουλή (16.2.1990) δέν παρέλειψε να τονίσει, πως «μπροστά στην πρόκληση της έποχης μας ή χώρα μας επιμένει να είναι απορροφημένη με τὰ τρέχοντα προβλήματά της, χωρίς να χαράζει μια συγκεκριμένη πολιτική για τὸ μέλλον, χωρίς να καθορίζει τὸ όραμα για τήν θέση της Ελλάδος στην «Εὐρώπη του αύριο».

Και όμως, δέν φαίνεται πως οι παραιτήσεις αυτές έχουν βρει ακόμη ανταπόκριση. Τώρα που οι κίνδυνοι της περιθωριοποιήσεως της Ελλάδος στην Κοινότητα και οι επώδυνες συνέπειές της αρχίζουν να γίνονται όρατοί, ή ανάγκη μιας νέας πολιτικής για να βγει ή Χώρα από τήν σημερινή κρίση, αρχίζει να κατακτᾷ όλο και περισσότερο έδαφος. Τί πρέπει όμως να γίνει;

1. βλ. Κωνστ. Τσάτσου, «Προεδρικά κείμενα», Αθήνα 1990, σελ. 61.



## ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ἐναμφισβήτητα γιὰ τὴν νέα αὐτὴ πολιτικὴ ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ στηριχθεῖ κυρίως στὶς δικές της δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ στὴν οὐσιαστικὴ συμπαράσταση τῆς Κοινότητας, καθὼς καὶ στὴν πείρα ἄλλων Κρατῶν-μελῶν. Ὁ ἁρμονικὸς καὶ ἐπιτυχὴς συνδυασμὸς τῶν παραγόντων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος, γιὰ νὰ μπορέσει ἡ χώρα μας νὰ παρακολουθήσει τοὺς ἐπιταχυνόμενους ρυθμοὺς μὲ τοὺς ὁποίους κινεῖται ἡ Κοινότητα πρὸς τὴν οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ τῆς ἐνοποίηση. Σὲ ὅλα τὰ Κράτη-μέλη γίνονται θεσμικὲς ρυθμίσεις στὰ πλαίσια τοῦ ἀναγκαίου αὐτοῦ μετασχηματισμοῦ. Πραγματοποιοῦνται συγχωνεύσεις ἐπιχειρήσεων, ἰδρύονται σοβαρὲς ἐπιχειρηματικὲς μονάδες καὶ κοινοπραξίες, ἐνῶ παράλληλα γίνεται προσαρμογὴ τῆς νομοθεσίας κάθε Κράτους στὴν κοινοτικὴ νομοθεσία.

Ἀσφαλῶς οἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Κοινότητα πρέπει νὰ εἶναι σχέσεις ἰσοτίμου μέλους ὡς πρὸς τὴν χάραξη τῆς δικῆς της πολιτικῆς, καὶ ὅχι σχέσεις ἐξαρτήσεως οἰκονομικῆς ἢ ἄλλης. Ὅμως πρέπει νὰ ὑπάρχει στενὴ συνεργασία γιὰ τὴν καλύτερη ἀξιοποίηση τῆς παρεχόμενης βοήθειας. Ἡ σημερινὴ συνεργασία εἶναι ἐλλιπής, ἀσυντόνιστη, μὲ δυσμενεῖς συνέπειες γιὰ τὴν χώρα μας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐμπειρογνομόνων στὶς Προτάσεις της γιὰ τὴν σταθεροποίηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας προτείνει σειρὰ μέτρων γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐν γένει διαρθρωτικῶν προβλημάτων καὶ τονίζει τὴν ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς νέας ἐπιτελικῆς καὶ συντονιστικῆς Ὑπηρεσίας παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ, ἡ ὁποία, κατ'ἀλληλα στελεχωμένη, θὰ παρακολουθεῖ καὶ θὰ συντονίζει τὶς ἐνέργειες γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν συνεργασία μὲ τὰ ἁρμόδια ὄργανα τῆς Κοινότητας καὶ θὰ προωθεῖ τὴν ἀπαιτούμενη πληροφόρηση γιὰ τὴν καλύτερη ἀξιοποίηση τῆς παρεχόμενης βοήθειας ἀπὸ τὴν ΕΟΚ<sup>1</sup>.

## Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ προέχει καὶ ἀποτελεῖ ἀπόλυτη προτεραιότητα στὰ πλαίσια τοῦ σταθεροποιητικοῦ καὶ ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος, εἶναι ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ ἐξυγίανση τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, καθὼς καὶ ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς δημοσίας Διοικήσεως. Πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι δίχως τὶς προϋποθέσεις αὐτὲς καὶ δίχως τὴν ἐξυγίανση τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ποὺ ἀπαιτεῖ καθολικὲς,

1. βλ. Ἔκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀγγελοπούλου, Ἀθήνα, Ἀπρίλιος 1990 (Ἔκδοση ΕΤΒΑ), σελ. 68.



ἀλλὰ κοινωνικά δίκαιες θυσίες, εἶναι ἀδύνατη κάθε ἀνάκαμψη τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ ἐνεργὸς παρουσία καὶ συμμετοχὴ μας στὴν Κοινότητα.

Ὅπως εἶναι γνωστό, τὰ δημόσια οἰκονομικά τῆς Ἑλλάδος χαρακτηρίζονται σήμερα ἀπὸ ἓνα μεγάλο ἔλλειμμα τοῦ δημόσιου τομέα ποὺ ἀντιστοιχεῖ — ἂν δὲν ξεπερνᾷ — τὸ 20% τοῦ ΑΕΠ<sup>1</sup>, ἔλλειμμα ποὺ προκαλεῖ ὑψηλὸ πληθωρισμὸ ποὺ κυμαίνεται γύρω στὸ 20%, ἔλλειμμα ποὺ ἐμποδίζει τὴν ὀλοκλήρωση καὶ ἀξιοποίηση τῆς κοινοτικῆς βοήθειας λόγω ἐλλείψεως οἰκονομικῶν πόρων γιὰ τὴν συμμετοχὴ στὴν χρηματοδότηση τῶν περιφερειακῶν προγραμμάτων, ἔλλειμμα τέλος, ποὺ δὲν παρέχει δυνατότητες παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, οὔτε βελτιώσεως τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν δαπανῶν.

Ἡ ἐξυγίανση τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μόνο μὲ τὴν ριζικὴ ἀναθεώρηση καὶ ἐπαναπροσανατολισμὸ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, τόσο στὸν τομέα τῶν ἐσόδων, ὅσο καὶ τῶν δαπανῶν. Ὁ χρόνος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῶ στὴν ἀνάλυση τῶν μέτρων ποὺ ἐνδείκνυνται γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ διατυπώσω σύντομα μερικὲς γενικὲς παρατηρήσεις ποὺ διευκρινίζουν ὀρισμένες πλευρὲς καὶ θὰ ὑποβοηθήσουν στὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.

#### Η ΧΑΜΗΛΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατ' ἀρχήν, πρέπει νὰ προσαρμόσουμε τὰ δημοσιονομικά μας πράγματα πρὸς τὰ ἰσχύοντα στὴν Κοινότητα, ἔχοντας πάντοτε ὑπόψη τὶς ἰδιαιτέρους συνθήκες τῆς χώρας μας.

Ὁ ἑλληνικὸς προϋπολογισμὸς, συγκρινόμενος μὲ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Κοινότη-  
τας, παρουσιάζει μερικὲς ἔντονες ἀντιθέσεις, ποὺ ἐξηγοῦν τὴν δική μας μεγάλη καθυστέρηση καὶ τὶς ἐντεῦθεν ἐπιπτώσεις.

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἔχουμε μιὰ ἀνεπάρκεια ἐσόδων, ποὺ ὀφείλεται στὴν χαμηλὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνση ποὺ φθάνει μόλις τὸ 27% τοῦ ΑΕΠ<sup>2</sup> ἐνῶ στὶς ἄλλες χώρες τῆς Κοινότητος ὁ μέσος ὅρος εἶναι 42%. Ἡ χαμηλὴ αὐτὴ ἐπιβάρυνση στὴν Ἑλλάδα ὀφείλεται στὶς πολλὲς φορολογικὲς ἀπαλλαγὲς καὶ στὴν μεγάλη φοροδιαφυγὴ λόγῳ τῆς ἐκτεταμένης παραοικονομίας, ἐνῶ τὸ μεγαλύτερο βάρος τῆς φορολογίας φέρουν οἱ μισθωτοὶ καὶ οἱ συνταξιῶχοι. Οἱ ὅποιοι, σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, δηλώνουν τὸ 70% τοῦ συνολικοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος, ἐνῶ τὸ

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 7, ὅπου ἀναγράφεται ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἐλλείμματος κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ '80.

2. «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 21.2.91.

30% δηλώνουν όλοι οι υπόλοιποι Έλληνες (έμποροι, βιομήχανοι, ελεύθεροι επαγγελματίες, εισοδηματίες, αγρότες, κλπ.<sup>1</sup>).

Από το άλλο μέρος, έχουμε υπερβολικές δαπάνες που φθάνουν το 50% του ΑΕΠ και με τον ενδύτερο δημόσιο τομέα, το 54%<sup>2</sup> ενώ στις άλλες χώρες της Κοινότητας οι αναλογίες είναι πολύ μικρότερες. Έτσι προκύπτει το μεγάλο έλλειμμα που καλύπτεται αναγκαστικά με υπερβολικό δανεισμό, τόσο από το εσωτερικό, όσο και από το εξωτερικό και έχει συσσωρευθεί σε μεγάλα ύψη και υπερβαίνει σήμερα το συνολικό εθνικό εισόδημα της χώρας μας<sup>3</sup>.

#### Η ΡΙΖΙΚΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Συνεπώς, το πρώτο μέλημα είναι η άμεση αναπροσαρμογή του φορολογικού μας συστήματος, ώστε να εισφέρουν οι πάντες στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνάμεις, όπως άλλωστε και το Σύνταγμα ορίζει. Ας μου επιτραπεί εδώ ν' αναφέρω ότι αν οι προτάσεις της Έπιτροπής Έμπειρογνωμόνων — που είχε συσταθεί υπό του Προθυπουργού της Οικουμενικής Κυβερνήσεως Καθηγητού Ξενοφώντος Ζολώτα και της οποίας είχα την τιμή να προεδρεύω — είχαν εφαρμοσθεί τον Απρίλιο του 1990, «συνολικά, δίχως παρεκκλίσεις και δίχως καθυστέρηση», όπως τόνιζε η Έπιτροπή στην Έκθεσή της, τα έσοδα θα είχαν αυξηθεί, με σημαντική μείωση του ελλείμματος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες και με αντίστοιχη μείωση των δανειακών αναγκών<sup>4</sup>.

Πράγματι, αν είχαν φορολογηθεί από τον Απρίλιο 1990 οι τόκοι των καταθέσεων, αν είχαν φορολογηθεί οι αγρότες — όπως συμβαίνει σε όλες τις χώρες της Κοινότητας — αν είχαν φορολογηθεί τα ελεύθερα επαγγέλματα καθώς και οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις με ένα είδος φόρου επιτηδεύματος με καθορισμό αντικειμενικών κριτηρίων, αν είχαν φορολογηθεί πέραν του μερίσματος — ο φόρος του οποίου βαρύνει τον μέτοχο — και τα κέρδη των ανωνύμων εταιρειών ο φόρος των οποίων βαρύνει το νομικό πρόσωπο, όπως συμβαίνει στις άλλες χώρες της Κοινότητας, αν τέλος επεβάλλετο έφ' άπαξ εισφορά 10% επί των εισαγωγών, που τα τελευταία έτη έχουν προσλάβει επικίνδυνες διαστάσεις — μόνο το έσοδο από την εισφορά αυτή θα ξεπερνούσε τα 250 δισεκ. δραχμές — η κατάσταση θα ήταν έντελώς διαφορετική.

1. Σύμφωνα με δηλώσεις του Γεν. Γραμματέα του Ύπ. Οικονομικών κ. Γ. Κουρής.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ άριθ. 8.

3. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ άριθ. 9.

4. βλ. Έκθεση Έπιτροπής Άγγελουπούλου, Απρίλιος 1990, Έκδοση ΕΤΒΑ.



“Ας σημειωθεί ότι με την εφαρμοζόμενη διολίσθηση της δραχμής που υπερβαίνει κάθε χρόνο το 10%<sup>1</sup>, σύστημα που, έφ’ όσον μονιμοποιηθεί, τροφοδοτεί την κερδοσκοπία και την παραιοικονομία και υποσκάπτει την νομισματική σταθερότητα, προκύπτουν οι ίδιες επιπτώσεις επί των τιμών, δίχως το Κράτος να εισπράττει ούτε μία δραχμή. Σέ ένα εξ άλλου ολοκληρωμένο εξυγιαντικό πρόγραμμα ή ΕΟΚ δέν θά μπορούσε νά έχει αντιρρήσεις, όπως είχε άλλωστε πληροφορηθεί ή ‘Επιτροπή μας, αφού αποστολή της είναι, όπως είδαμε, νά υποβοηθεί με κάθε τρόπο τά κράτη-μέλη της που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.

#### Η ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΥΣΕ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

‘Η μή εφαρμογή των προτάσεων της ‘Επιτροπής ‘Εμπειρογνώμόνων ή άλλων εναλλακτικών αποτελεσματικών μέτρων τόν ‘Απρίλιο, όποτε ή Κοινή Γνώμη θά δεχόταν την λήψη σκληρών έστω, αλλά δίκαιων μέτρων, καθώς και των μέτρων που είχε προτείνει ή Οικουμενική Κυβέρνηση, είχε ως αποτέλεσμα την διατήρηση και επαύξηση των έλλειμμάτων και των δανειακών αναγκών και κυρίως την αύξηση του πληθωρισμού κατά 6 περίπου μονάδες.

Είναι κάπως δύσκολο νά κατανοήσει κανείς την πολιτική του Κράτους, όταν άρνείται την χορήγηση μερικών δεκάδων δισεκατομμυρίων γιά νά ικανοποιήσει π.χ. επείγουσες στοιχειώδεις ανάγκες των σχολείων ή γιά νά βελτιώσει τις άμοιβές του διδακτικού προσωπικού ή άλλες ανάγκες περιορισμένης δαπάνης, και συγχρόνως άδιαφορεί γιά την αύξηση των έπιτοκίων των όμολόγων, κάθε πρόσθετη μονάδα των όποιων συνεπάγεται κόστος 50 δισεκ. δραχμών τόν χρόνο. ‘Η αύξηση των έπιτοκίων των όμολόγων μεταξό ‘Απριλίου και Δεκεμβρίου 1990 κατά 4 μονάδες, σημαίνει πρόσθετη επιβάρυνση του προϋπολογισμού κατά 200 περίπου δισ. δραχμών, με ενδύτερες επιπτώσεις επί της ιδιωτικής οικονομίας όπου τά έπιτόκια χρηματοδοτήσεως έχουν φθάσει και υπερβαίνουν τά 34%. ‘Υπό τις προϋποθέσεις αυτές δέν είναι δυνατόν νά υπάρξει ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

‘Ασφαλώς ή Κυβέρνηση άνησυχεί γιά την κατάσταση που παρέλαβε τόν ‘Απρίλιο του 1990 γιά την όποία και δέν είναι υπεύθυνη, και έλαβε και λαμβάνει μέτρα, πολλά των όποιων είναι όρθά, αλλά άνεπαρκή και μερικά λαμβάνονται με σημαντική καθυστέρηση και όχι με την όρθή σειρά. Γιατί ή σταθεροποίηση, ή διαρθρωτική προσαρμογή και ή ανάπτυξη της οικονομίας πρέπει νά θεωρηθούν ως «ένα έναίο σύνολο με έσω-

1. Γιά τó 1991 προβλέπεται αύξηση της διολίσθησης κατά 16-17%. («ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 8.3.91).



τερικὴ συνοχή» ὅπως τόνισε ἡ Ἐπιτροπὴ μας. Γι' αὐτὸ οἱ προσπάθειες πρέπει νὰ εἶναι ἐπίμονες, συντονισμένες καὶ ἀποτελεσματικές. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ φορολογία τῶν τόκων τῶν καταθέσεων γίνεται μὲ καθυστέρηση ἐνὸς ἔτους καὶ ἐνῶ ἡ ἀπόδοση τοῦ φόρου, ἀπὸ τὶς Τράπεζες πὸν τὸν παρακρατοῦν, στὸ Δημόσιο πρέπει νὰ γίνεται τὸ συντομότερο, δίχως καθυστέρηση, τοὺς παρεσχέθη προθεσμία δύο μηνῶν γιὰ τὴν ἀπόδοση αὐτῇ, καὶ μὲ νεώτερη τροπολογία ἡ προθεσμία παρατείνεται σὲ πέντε μῆνες.

Λιρωτᾶται κανεὶς πῶς ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ παράταση πὸν ἐπιτρέπει στὶς Τράπεζες νὰ ἐκμεταλλεύονται τὰ παρακρατούμενα ποσὰ εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου. Ἐπὶ πλέον, ἐξαιροῦνται ἀπὸ τὴν φορολογία οἱ καταθέσεις προθεσμίας, πὸν εἶναι καταθέσεις με-γαλοκαταθετῶν, καθὼς καὶ τὰ ὁμόλογα.

Πότε ἐπιτέλους θὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἡ ἔννοια τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης εἶναι ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετη καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταστρατηγεῖται;

#### ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Σὲ χῶρες σὰν τὴν δική μας, ὅπου ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς ὥστερεῖ εἴτε εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ ἡ φορολογικὴ συνείδηση χαμηλή, τὰ φορολογικὰ μέτρα πρέπει νὰ εἶναι εὐκόλα στὴν βεβαίωση καὶ τὴν εἴσπραξη, ἀποτελεσματικὰ στὴν ἀπόδοση, δίχως νὰ περιπλέκουν καὶ νὰ ἐπιβαρύνουν δυσανάλογα τὴν ἀνεπαρκὴ μας φοροτεχνικὴ ὑπηρεσία, οὔτε νὰ χειροτερεύουν τὶς σχέσεις μεταξὺ φορολογουμένων καὶ Κράτους, κάτι πὸν δυστυχῶς δὲν τηρεῖται στὴν χώρα μας<sup>1</sup>.

Στὴν Ἑλλάδα πληρώνουν, δυστυχῶς, τοὺς φόρους μόνο ὅσοι δηλώνουν. Αὐτοὶ ὑφίστανται τοὺς ἐλέγχους μὲ ὅλες τὶς ἄλλες συνέπειες. Αὐτοὶ πὸν δὲν δηλώνουν, παραμένουν ἀνενόχλητοι, λόγω ἀνεπαρκείας τῶν φοροτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐπιτροπὴ μας πρότεινε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, δύο πρόσθετα μέτρα, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων θὰ ἦταν ἀποτελεσματικὴ στὴν καταπολέμηση τῆς φοροδιαφυγῆς.

1. Γιὰ νὰ πάρει κανεὶς μιὰ ἰδέα γιὰ τὶς ἀτελεύτητες μεταρρυθμίσεις τοῦ φορολογικοῦ μας συστήματος, πὸν δημιουργοῦν σύγχυση ὄχι μόνο στοὺς φορολογουμένους, ἀλλὰ καὶ στοὺς φοροτεχνικοὺς ὑπαλλήλους, ἀναδημοσιεύουμε ἐδῶ ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα κυρίου ἄρθρου τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ «ΔΕΛΤΙΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ» πὸν ἐκδίδεται ἐπὶ 45 συνεχῆ χρόνια ἀπὸ τὸν κ. Δημήτρη Καλδῆ:

«...Οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ρυθμίζουν, ἀναρρυθμίζουν, ἐπαναδιαρρυθμίζουν καὶ ξαναδιαρρυθμίζουν τὰ φορολογικὰ θέματα τόσο συχνά, ὥστε ἔπειτα ἀπὸ τόσες διαρρυθμίσεις νὰ εἶναι δύσκολο νὰ γνωρίζεις ποιά εἶναι ἡ ἰσχύουσα ρύθμιση τῶν ἐπαναρρυθμισθέντων θεμάτων. Τὸ ὁποῖο δὲν ἀποδεικνύει μόνο τὴν ἀνεπίτρεπτη προχειρότητα μὲ τὴν ὁποία τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν ἀντιμετωπίζει βασικὰ φορολογικὰ θέματα, ὅπως εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῶν φορολογητέων κερδῶν καὶ ἡ ἐπακόλουθη φορολογικὴ ἐπιβάρυνση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀντιθέσεις καὶ ἀσυνέπειες τῆς φορολογικῆς τακτικῆς πὸν ἀκολοθεῖται ἀπὸ τοὺς ἐναλλασσομένους, στὴν ἴδια μάλιστα Κυβέρνηση, Ὑπουργοὺς τῶν Οἰκονομικῶν» («Δ.Φ.Ν.» Β' Ἰαν. 1991).

Τὸ π ρ ὧ τ ο συνίσταται στὸ νὰ καταστεῖ ὑποχρεωτικὴ ἡ δήλωση στὸν φόρο περιουσίας (ΦΑΠ) κάθε ἀκινήτου, ἀνεξαρτήτως ἀξίας, νὰ θεσπισθοῦν δὲ κυρώσεις (ἀδυναμία μεταβιβάσεως, πρόστιμο κλπ.) σὲ περίπτωση παραλείψεως ὑποβολῆς δηλώσεως. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ ἔχουμε ἕνα πλήρες κτηματολόγιο καὶ ἀδυναμία διαφυγῆς ἀπὸ τὴν φορολογία.

Τὸ δ ε ὕ τ ε ρ ο, στὰ πλαίσια τῆς διοικητικῆς ἀναδιοργανώσεως, συνίσταται στὴν δημιουργία ἀμέσως, δίχως καθυστέρηση, ἐιδικῆς Σχολῆς ἐκπαιδεύσεως φοροτεχνικῶν στελεχῶν γιὰ τὴν ἐπίσπευση τοῦ ἔργου τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων.

Καὶ ὅμως, οἱ δύο αὐτὲς προτάσεις, ποὺ ἂν υἱοθετοῦντο ἀμέσως θὰ συνέτειναν στὴν καταπολέμηση τῆς φοροδιαφυγῆς, ἀγνοήθηκαν ἐντελῶς. Εὐλόγα διερωτᾶται κανεὶς σὲ τί χρησιμεύουν οἱ διάφορες Ἐπιτροπὲς ποὺ συγκροτοῦνται γιὰ ὀρισμένο σκοπὸ ἂν οἱ προτάσεις τους συναντοῦν τὴν ἀδιαφορία τῶν ἀρμοδίων.

#### ΤΟ ΣΚΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Ἄς ἔλθουμε τώρα στὸ σκέλος τῶν δαπανῶν. Ὅλοι ζητοῦν τὴν μείωσή τους. Ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ Κυβέρνηση, ποὺ καὶ ἡ ἴδια εἶχε ταχθεῖ ὑπὲρ μειώσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν, δὲν μπόρεσε νὰ τὸ ἐπιτύχει στὸν προϋπολογισμό του 1991, ἀφοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, «τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς τῶν δαπανῶν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ στὸ Ἀκαθάριστο Ἐθνικὸ Προῶν (ΑΕΠ) προβλέπεται ν' αὐξηθεῖ καὶ ν' ἀνέλθει στὸ 46,1% ἀπὸ 44% ποὺ ἦταν τὸ 1990»<sup>1</sup>. Σημειώθηκε δηλ. αὐξηση κατὰ 2 περίπου μονάδες.

#### Η ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΕΜΠΟΛΙΖΕΙ ΤΗΝ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥΣ

Γιατὶ αὐτὴ ἡ αὐξηση; Ἀπλούστατα, γιατί τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν δαπανῶν εἶναι ἀνελαστικὲς καὶ ἀναγκαστικὰ τείνουν πρὸς αὐξηση. Μόνο οἱ δαπάνες γιὰ μισθοὺς καὶ συντάξεις καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ δημοσίου χρέους καλύπτουν ἀκριβῶς τὰ 2/3 τοῦ συνόλου τῶν δαπανῶν, ὥστε τὸ ἀπομένον 1/3 νὰ εἶναι ἀνεπαρκὲς γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν λοιπῶν δημοσίων δαπανῶν<sup>2</sup>. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἀντίστοιχη ἀναλογία στὶς περισσότερες χῶρες τῆς Κοινότητος τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν δαπανῶν δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἥμισυ τοῦ συνόλου τῶν δαπανῶν.

1. βλ. Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση, σελ. 73.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 10.



Ἀπόλυση ὑπαλλήλων, ὅπως προτείνουν μερικοὶ καὶ ἰδίως ἡ ΕΟΚ, δὲν φαίνεται δυνατή, καθόσον αὐτὸ σημαίνει δημιουργία ἀνεργίας σὲ περίοδο μάλιστα ὕφεσης τῆς οἰκονομίας, καὶ γενικότερες κοινωνικὲς ἀναταραχές<sup>1</sup>. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι πλήρης ἀναδιοργάνωση τῆς Διοικήσεως, ὥστε ν' ἀξιοποιηθεῖ τὸ προσωπικὸ καὶ ν' ἀξιοθεῖ ἡ παραγωγικότητά του. Εἶναι κάτι ποὺ ἔχει ἤδη ἀναλάβει ἡ σημερινή Κυβέρνηση καὶ εὐχομαί τὸ ἔργο αὐτὸ νὰ εὐδοιωθεῖ.

Μείωση τῶν δαπανῶν θὰ εἶναι δυνατὴ μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς σπατάλης ποὺ διακρίνει τὴν δημόσια διοίκηση καθὼς καὶ μὲ τὴν διαγραφή τῶν δαπανῶν ἐκείνων ποὺ δὲν ἀνήκουν στὸ λεγόμενο «Κράτος Προνοίας». Ὁ δημόσιος τομέας ἔχει φθάσει νὰ ἐλέγχει σήμερα πάνω ἀπὸ τὸ 70% τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ἀναλογία ποὺ σὲ καμμιά ἄλλη χώρα τῆς Κοινότητος συναντᾶται. Ὅπως παρατήρησε σὲ πρόσφατη ὁμιλία του ὁ Καθηγητὴς Ξενοφῶν Ζολώτας, «ὁ δημόσιος τομέας πάσχει ἀπὸ γιγαντισμὸ, ἀπὸ υποβαθμισμένον ὑπαλληλικὸ ὑπερπληθυσμὸ, ἀπὸ ἀποδιοργάνωση καὶ ἀπὸ ὑπερχρέωση»<sup>2</sup>. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ τοῦ περιορισμοῦ τῶν δαπανῶν ποὺ δὲν ἀνήκουν στὴν ἀποστολὴ τοῦ σύγχρονου Κράτους πρέπει νὰ προχωρήσει ἀποφασιστικὰ ἡ Κυβέρνηση.

Σημαντικὲς ὅμως, οἰκονομίες στὸν τομέα τῶν δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ στὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν, μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν σὲ δύο βασικοὺς τομεῖς τοῦ προϋπολογισμοῦ: στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους καὶ στὶς ἀμυντικὲς δαπάνες γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν συνόρων μας. Καὶ στὰ δύο αὐτὰ θέματα ἀποφασιστικὸς μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ρόλος τῆς ΕΟΚ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση νὰ ὑπάρξει ὁ κατάλληλος χειρισμὸς ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς.

#### Η ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Καὶ ἐξηγοῦμαι:

Τὸ ἐξωτερικὸ χρέος τῆς Ἑλλάδος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι ἰδιαίτερα ὑψηλό. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβαρύνει ἰδίως εἶναι ἡ ὑψηλὴ του ἐξυπηρέτηση, ποὺ ὀφείλεται στὴν μεσοπρόθεσμη ἀπόσβεσή του, ἀφοῦ ὅλα τὰ δάνεια ποὺ ἔχουν χορηγηθεῖ πρέπει νὰ ἐξοφληθοῦν μέσα σὲ 7-8 χρόνια — μερικὰ δὲ καὶ σὲ συντομότερο διάστημα. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγάλη αὔξηση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους τὴν τελευταία δεκαετία, καὶ ὅχι στὴν πολιτικὴ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης Κυβερνήσεως, ὅπως συνήθως ὑποστηρίζεται. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὰ τοκοχρεωλύσια ποὺ πληρώθηκαν κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ '80 ἀνέρχονται, σύμφωνα μὲ ὑπολογισμοὺς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, σὲ 26 δισεκ. δολλά-

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 11.

2. βλ. «ΤΟ ΒΗΜΑ», 17.2.91.

ρια<sup>1</sup>, καὶ γιὰ τὴν ἐξόφλησίν τους ἡ Χώρα ἔπρεπε νὰ συνάπτει νέα δάνεια ἀντίστοιχου ποσοῦ.

Ἔτσι, τὰ ἐπόμενα τρία χρόνια, δηλ. μέχρι τὸ 1993, θὰ πρέπει νὰ πληρώσουμε γιὰ ὑπηρεσία τοῦ χρέους 13 δισεκ. доллάρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 4,6 γιὰ τόκους καὶ 8,4 γιὰ χρεωλύσια. Συνεπῶς, τὸ 64% τῆς ὑπηρεσίας τοῦ χρέους ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀπόσβεση. Εἰδικότερα γιὰ τὸ τρέχον ἔτος 1991 πρέπει νὰ πληρώσουμε 5,5 δισεκ. доллάρια, ἐκ τῶν ὁποίων 2 δισεκ. γιὰ τόκους καὶ 3,5 δισεκ. γιὰ ἐξόφληση κεφαλαίου. Ἄν εἶναι δύσκολο, ὅπως λέγεται, νὰ ἐπιτύχουμε νέα δάνεια, καὶ ἂν ἐφέτος ἀνταποκριθοῦμε στὶς ὑποχρεώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ δανεισμοῦ, θὰ πρέπει ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος νὰ διαθέσει καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἀποθέματός της πὺν ἔχει μειωθεῖ σὲ 2,5 δισεκ. доллάρια περίπου. Τί θὰ γίνῃ ὁμως γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια στὰ ὁποῖα τὸ τοκοχρεωλύσιο εἶναι τῆς τάξης τῶν 5 δισεκ. доллარიῶν τὸν χρόνο;

Γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸ ἀπειλούμενο ἀδιέξοδο, ἕνας τρόπος ὑπάρχει: ἡ ἐπαναδιαπραγμάτευση τοῦ χρέους, ὅπως εἶχε προτείνει καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἑμπειρογνομόνων, ὥστε νὰ ἐπιτευχθεῖ μιὰ λογικὴ ἐπιμήκυνση τῶν προθεσμιῶν ἀποσβέσεως, μὲ παράλληλη καταβολὴ τῶν τόκων ἐξ ὀλοκλήρου. Μιὰ τέτοια ρύθμιση δὲν ζημιώνει τοὺς δανειστὲς, ἀφοῦ θὰ εἰσπράξουν ὀλόκληρο τὸ κεφάλαιο, σὲ μιὰ μακρότερη μόνο προθεσμία. Οὔτε δικαιολογοῦνται οἱ ἐπιφυλάξεις μερικῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους ὅτι ἡ ἐπαναδιαπραγμάτευση θὰ βλάψῃ τὴν δανειοληπτικὴ μας ἱκανότητα. Ἀντίθετα, ἡ ἐπιμήκυνση τῆς πληρωμῆς θὰ συντελέσῃ σὲ μιὰ ἀναπτυξιακὴ δυναμικὴ τῆς χώρας μας καὶ θὰ ἐξυψώσει διεθνῶς τὴν ἀξιοπιστία της.

#### ΔΥΟ ΑΡΙΘΜΟΙ ΠΟΥ ΚΡΟΥΟΥΝ ΤΟΝ ΚΩΔΩΝΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Τὸ πρόβλημα ἄλλωστε, τοῦ συνολικοῦ δημοσίου χρέους πὺν συνεχῶς διευρύνεται, εἶναι καὶ παραμένει κρίσιμο πρόβλημα, ἀφοῦ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησίν του πρέπει νὰ διατεθοῦν ἐφέτος τὰ 63%, δηλ. τὰ 2/3 τῶν συνολικῶν φορολογικῶν ἐσόδων, γιὰ τὴν πληρωμὴ δὲ τῶν τοκοχρεωλυσίων τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους πρέπει νὰ διατεθοῦν, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἀδήλων πόρων, τὰ 90% τῶν ἐξαγωγῶν μας, ἐνῶ ἡ ἀντίστοιχη ἀναλογία τῶν ὑπερχρεωμένων Λατινικῶν χωρῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 30%.

Αὐτὲς οἱ δύο ἀναλογίες πὺν θὰ διευρυνθοῦν τὰ προσεχῇ ἔτη, κρούουν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου γιὰ τὴν ἀπειλὴ μιᾶς κατάρρευσης τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας.

Τεχνικῶς ἡ ρύθμιση αὐτὴ θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴν ἔκδοση δύο δανείων 10 δισεκ. доллარიῶν, στὰ ὁποῖα θὰ συγχωνευθοῦν ὅλα τὰ ἐπὶ μέρος δάνεια μι-

1. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 12.



κρότερου ποσού και διαφορετικής λήξης. Ἡ ρύθμιση αὐτὴ στηρίζεται στὴν Πρακτικὴ πὺν ἐφαρμόζουν οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες, πὺν συνάπτουν δάνεια τριακονταετοῦς διάρκειας μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὴν διεθνή ἀγορά. Εἶναι ἀδιανόητο γιὰ τὶς ἄλλες χώρες — ἰδίᾳ ἐκεῖνες πὺν βρίσκονται ὑπὸ ἀνάπτυξη — νὰ συνάπτουν μεσοπρόθεσμα δάνεια 7-8 ἐτῶν καί, γιὰ νὰ τὰ ἐξοφλήσουν, νὰ εἶναι ὑποχρεωμένες νὰ συνάπτουν ὁλοένα νέα δάνεια, καταβάλλοντας ἐν τῷ μεταξὺ σημαντικὲς προμήθειες στὶς Τράπεζες, ἔτσι ὥστε ν' ἀδυνατοῦν νὰ χρησιμοποιήσουν ἀποδοτικὰ τὰ ἔσοδα τῶν δανείων.

Πιστεύω πὺς μιὰ τέτοια ρύθμιση εἶναι δυνατή, ἂν κρίνω ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν σὲ μελέτη πὺν εἶχαμε συγγράφει μὲ τὸν Ἀμερικανὸ Καθηγητὴ Lawrence Klein (πὺν ἔχει τύχει βραβείου Nobel) γιὰ τὴν ρύθμιση τῶν χρεῶν τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξη χωρῶν<sup>1</sup>. Τὸ Ἀμερικανικὸ Ὑπουργεῖο βρίσκει ἐνδιαφέρουσα τὴν πρότασή μας, πὺν συνίσταται στὴν παρὰταση τοῦ χρόνου ἀποσβέσεως τῶν χρεῶν, καὶ εἶναι κατ' ἀρχὴν πρόθυμο νὰ παρέμβει ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τῆς ἐξοφλήσεως τῶν παλαιῶν δανείων, προτείνοντας μάλιστα ἀπόσβεση δέκα πέντε ἐτῶν καὶ περίοδο χάριτος ἐπτὰ ἐτῶν, ἐφόσον τοῦτο ζητηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐνδιαφερόμενη χώρα<sup>2</sup>. Μιὰ ἀνάλογη ρύθμιση τοῦ ἑλληνικοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξοικονόμηση κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης ἐπταετίας ἐνὸς ποσού 3 δισεκ. δολλαρίων περίπου τὸν χρόνο, κατὶ πὺν θὰ ἔλυνε τὸ πρόβλημα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ἀφοῦ τὸ ἐτήσιο ἔλλειμμα εἶναι περίπου τοῦ ἰδίου μεγέθους.

Γιὰ μιὰ ἐδνοϊκὴ ρύθμιση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους σημαντικὸς καὶ ἀποφασιστικὸς θὰ ἦταν καὶ ὁ ρόλος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἀντὶ νὰ ζητοῦμε δάνεια ἀπὸ τὴν ΕΟΚ, τὰ ὁποῖα περιπλέκουν ἀκόμη περισσότερο τὴν δυσμενὴ οἰκονομικὴ κατάσταση χωρὶς νὰ λύνουν τὸ πρόβλημα, θὰ πρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν παρέμβασή της γιὰ τὴν ρύθμιση αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ προβλήματος γιὰ τὴν χώρα μας, πὺν δὲν γίνεται εἰς βάρος τῶν δανειστῶν, ἀλλ' ἀποτελεῖ μιὰ ἀπλὴ διαρρύθμιση τοῦ χρόνου ἐξοφλήσεως τῶν δανείων μας. Καὶ στὴν ρύθμιση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ πρέπει ἡ Κυβέρνηση νὰ πάρει πρωτοβουλία, προτοῦ εἶναι πολὺ ἀργά.

#### Η ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ, ΒΑΣΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Ἐπειδὴ μιλοῦμε γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ χρέος, θὰ πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ἀκόμη ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώξει τὴν πληρωμὴ τῶν δανείων πὺν συνήφθησαν κατὰ τὴν

1. βλ. Lawrence Klein - Angelos Angelopoulos «Third World Debt - Some Proposals for Action», New York 1989.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 13, ὅπου παρατίθεται τὸ πλήρες κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀμερικανικοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

διάρκεια τοῦ πολέμου ἀπὸ τὶς Ἀρχὲς Κατοχῆς, τὰ ὁποῖα, μὲ ἐπίσημη συμφωνία ποὺ ὑπεγράφη στὴν Ρώμη τὸν Μάιο τοῦ 1942, ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ πληρώσουν στὸ τέλος τοῦ πολέμου. Πρόκειται γιὰ δάνεια πέραν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς, ποὺ μόνο μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες χῶρες Κατοχῆς, συνήφθησαν, τὴν μόνη ἄλλωστε χώρα ποὺ ὑπέστη τὶς μεγαλύτερες καταστροφές καὶ ὁδηγήθηκε στὸν πιὸ ἄκρατο πληθωρισμὸ μὲ πλήρη ἐξανέμιση τῆς δραχμῆς.

Ἡ Ἑλλάδα πρέπει, συνεπῶς, νὰ διεκδικήσει, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐπανορθώσεις, τὰ δάνεια αὐτὰ τὰ ὁποῖα οἱ Γερμανοὶ ἔχουν ἤδη ἀναγνωρίσει παλαιότερα καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς δικoὺς τους ὑπολογισμοὺς ἀνέρχονται σὲ 3,5 δισεκ. δολλάρια τῆς περιόδου 1944, χωρὶς νὰ ὑπολογισθεῖ τόκος — μὲ ἓνα μικρὸ τόκο 3% φθάνουν τὰ 15 δις. δολλάρια — καὶ ἡ ἐξόφλησή τους μπορεῖ νὰ γίνῃ μέσα σὲ μιὰ ὀρισμένη προθεσμία μὲ τὴν ἐκτέλεση βασικῶν ἔργων στὴν χώρα μας μὲ ἀπ' εὐθείας ἀνάθεση σὲ γερμανικὲς ἐταιρεῖες.

Ἡ Ἑλλάδα πρέπει νὰ ἀπαιτήσῃ δίχως καθυστέρηση τὴν πληρωμὴ τῶν δανείων αὐτῶν. Πρέπει ἴσως νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἡ Γαλλία ἔθεσε ἐπίσημα πρὸ ἡμερῶν, ὅπως γράφει ἡ γερμανικὴ ἐφημερίδα «Die Welt», τὸ θέμα τῆς πληρωμῆς ὀρισμένων ὑποχρεώσεων τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Κατοχῆς καὶ ὅτι στὸ θέμα αὐτὸ ἄρχισαν διαπραγματεύσεις ὅπως γράφει ἡ γαλλικὴ ἐφημερίδα «Le Monde» (26.12.90) μετὰξὺ Βόννης καὶ Παρισίων. Θέλω νὰ πιστεύω πὼς ἡ Κυβέρνηση δὲν θὰ βραδύνει νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξόφληση τῶν δανείων αὐτῶν ἀπὸ τὴν Γερμανία, δάνεια ποὺ ὅπως εἴπαμε, ἔχει ἀναγνωρίσει καὶ ἡ ἴδια ἡ μεταπολεμικὴ Γερμανία.

Μήπως πρέπει ἀκόμη νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἔπειτα ἀπὸ τόσες θυσίες καὶ καταστροφές κατὰ τὸν πόλεμο, ὑποχρεώθηκε τὸ 1960 νὰ ρυθμίσει τὸ προπολεμικὸ τῆς χρέος, ποὺ εἶχε συναφθεῖ ὑπὸ ἐξαιρετικὰ δυσμενεῖς ὅρους, ρύθμιση ποὺ εἶχαν θέσει οἱ ξένοι ὁμολογιούχοι ὡς ὄρο γιὰ νὰ μπορέσει ἡ Χώρα νὰ συνάψῃ νέα δάνεια;

#### Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Τὸ δεύτερο θέμα, στὴν ρύθμιση τοῦ ὁποίου ἡ παρέμβαση τῆς ΕΟΚ εἶναι ἀναγκαία καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη θέσει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, εἶναι ἡ διασφάλιση τῶν συνόρων μας. Δίχως τὴν διασφάλιση αὐτὴ ἡ Ἑλλάς δὲν μπορεῖ νὰ μειώσει, γιὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους, τὶς στρατιωτικὲς τῆς δαπάνες, ποὺ εἶναι ὑπερδιπλάσιες σὲ σύγκριση μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Κοινότητος. Ἡ διασφάλιση αὐτῇ, στὴν ὁποία ἡ ΕΟΚ μπορεῖ νὰ παίξῃ ἀποφασιστικὸ ρόλο, θὰ ἐπιτρέψῃ στὴν Ἑλλάδα νὰ μειώσει τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ τέσσερες περίπου μονάδες τοῦ ΑΕΠ, δηλ. στὸ ἥμισυ τοῦ σημερινοῦ ἐπιπέδου τῶν στρατιωτικῶν τῆς δαπανῶν.

Αὐτὲς εἶναι μερικὲς προτάσεις γιὰ ὀρισμένα βασικὰ μέτρα, τῶν ὁποίων ἡ ἄμεση



έφαρμογή θα συντελοῦσε στὴν ἐξυγίανση τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἐξυγίανση ποὺ ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν σταθεροποίηση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας.

Ο ΛΑΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ  
ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΑΣ

Καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν ἐπείγει, γιατί ἡ χώρα μας περνάει σήμερα μιὰ πολὺ δύσκολη περίοδο μὲ κίνδυνο μόνιμης παρακμῆς.

Ὁ λαὸς δὲν εἶναι σωστὰ ἐνημερωμένος γιὰ τὴν κρισιμότητα τῶν οἰκονομικῶν μας πραγμάτων. Ζῇ ὑπνωτισμένος σὲ μιὰ καταναλωτικὴ καὶ ταυτόχρονα ἐλλειμματικὴ καὶ ὑπερχρεωμένη κοινωνία, δίχως νὰ συνειδητοποιεῖ τοὺς κινδύνους ποὺ τὸν ἀπειλοῦν. Οἱ διεκδικήσεις τῶν Συνδικάτων, ἐν μέρει δικαιολογημένες, ἐπιτείνουν ἀκόμη περισσότερο τὴν κρίση, γιατί ἡ ἱκανοποίησή τους μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς οἰκονομίας, διευρύνει τὰ ἐλλείμματα καὶ δημιουργεῖ πρόσθετες πληθωριστικὲς πιέσεις εἰς βάρος τῶν δικῶν τους οἰκονομικῶν συμφερόντων, ἀφοῦ ὁ πληθωρισμὸς ἀποτελεῖ τὴν χειρότερη καὶ πιὸ ἀδίκη μορφὴ φορολογίας εἰς βάρος ἰδία τῶν μισθωτῶν.

Ὁ δανεισμὸς τόσο τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅσο καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ποὺ γίνεται γιὰ νὰ καλύψει τὰ διευρυνόμενα ἐλλείμματα τόσο τοῦ Κράτους, ὅσο καὶ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπιδοῶ ἀνασταλτικὰ στὴν ἀναπτυξιακὴ διαδικασία, ἐφόσον δὲν ἀφορᾷ ἐπενδυτικὲς, ἀλλὰ κυρίως καταναλωτικὲς δαπάνες, οἱ ὁποῖες κατευθύνονται κατὰ μεγάλο μέρος στοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ αὔξηση τῶν εἰσαγωγῶν, ποὺ τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν προσλάβει ἐπικίνδυνες διαστάσεις. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου μεταξὺ 1989 καὶ 1990, δηλ. μέσα σ' ἓνα μόνο χρόνο, αὔξηθηκε κατὰ 35%.

Τὰ δεινὰ ὅμως δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Ὅπως δήλωσε πρὸ ἡμερῶν ὁ Διοικητὴς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κ. Βρανόπουλος, τὸ Κράτος βρίσκεται ἤδη σὲ «πτώχευση», γιατί τὰ τελευταῖα δύο χρόνια δὲν πληρώνει τίς ἐγγυήσεις ποὺ ἔχει δώσει γιὰ παροχὴ δανείων σὲ Τράπεζες καὶ διαφόρους Ὄργανισμούς, οἱ ἐγγυήσεις δὲ ποὺ ἔχουν ἤδη καταπέσει καὶ δὲν ἔχουν πληρωθεῖ, πλησιάζουν τὰ 700 δισεκ. δραχμές. Τί θὰ γίνῃ γιὰ τίς ὑπόλοιπες ἐγγυήσεις ποὺ ξεπερνοῦν τὰ τρία τρισεκατομμύρια δραχμές, ποσὸ ποὺ ἀντιστοιχεῖ στοῦ 50% περίπου τοῦ συνολικοῦ ἐσωτερικοῦ χρέους;

Ο ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΝΟΣ ΑΥΤΟΤΡΟΦΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

Νὰ προσθέσουμε ἀκόμη ὅτι μόνον οἱ προβληματικὲς ἐπιχειρήσεις ποὺ ἔχουν ἐνταχθεῖ στὸν Ὁργανισμὸ Ἀνασυγκροτήσεως ἔχουν ἤδη κοστίσει ἓνα τρισεκατομμύριο

δραχμές, ἐνῶ ἐκεῖνες πὺν ἔχουν ἀναλάβει οἱ Κρατικὲς Τράπεζες ἔχουν κοστίσει μερικὲς ἑκατοντάδες δισεκατομμύρια<sup>1</sup>; "Ὅτι τὸ χρέος τῶν Δημοσίων Ἐπιχειρήσεων καὶ Ὁργανισμῶν πρὸς τὶς Τράπεζες ἀνέρχεται σὲ 3 τρισεκ. δραχμές; "Ὅτι οἱ ὀφειλὲς τῶν Συνεταιρισμῶν καὶ τῶν ἀγοστῶν στὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα ξεπερνοῦν, σύμφωνα μὲ δηλώσεις τοῦ Διοικητοῦ της, τὰ 1,2 τρισεκατομμύρια δραχμές, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 40% εἶναι ληξιπρόθεσμες; Νὰ προσθέσουμε τέλος, ὅτι οἱ ὀφειλὲς μεγάλων κρατικῶν Ὁργανισμῶν πρὸς τὴν ΔΕΗ ξεπερνοῦν τὰ 200 δισεκ. δραχμές; Τί νὰ πεῖ κανεὶς γι' αὐτὴν τὴν χιονοστιβάδα τῶν χρεῶν, πὺν στηρίζεται σ' ἓνα αὐτοτροφοδοτούμενο φαῖλο κύκλο οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀδιεξόδων;

"Ἐχουμε πραγματικὰ ἐπίγνωση τῆς καταστάσεως αὐτῆς καὶ τοῦ χάους πὺν βαδίζει ἡ Χώρα; Ὑπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς εἶναι δυνατὸν νὰ μποῦμε στὴν δεύτερη φάση τοῦ Κοινοτικοῦ Προγράμματος πὺν ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἔνωση πὺν ἀρχίζει τὴν 1η Ἰανουαρίου 1994 καὶ στὴν πολιτικὴ ἔνωση πὺν θ' ἀκολουθήσει ἐν συνεχείᾳ; Μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα δὲν φαίνεται δυνατὴ ἡ πραγματοποίησις τῶν ὅρων πὺν ἔθεσε ἡ ΕΟΚ—πὺν ἐν μέρει εἶναι ὀρθοὶ—γιὰ τὴν χορήγηση τοῦ τελευταίου δανείου<sup>2</sup>. "Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ ΕΟΚ ἐπιβάλλει γενικὸς κανόνες ὑποχρεωτικῆς ἐναρμόνισης τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν χωρῶν-μελῶν καὶ κανόνες δημοσιονομικῆς πειθαρχίας, μὲ ἐπιβολὴ σοβαρῶν κυρώσεων στὶς χῶρες πὺν δὲν θὰ προσαρμολοθῶν στὸ κοινοτικὸ δίκαιο. Ἴσως οἱ δεσμεύσεις αὐτὲς—καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰ εὐλογητὴ ἐλπίδα—θ' ἀναγκάσουν τὴν χώρα μας νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἀδιέξοδα.

Φοβοῦμαι πῶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν λαὸ πὺν παραμένει ἀπληροφόρητος καὶ ἴσως ἀδιάφορος, καὶ ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῆς Χώρας δὲν ἔχει πλήρη ἐπίγνωση τῆς κρισιμότητος τῶν οἰκονομικῶν μας. Φωτεινὴ ἐξάιρεσις ἀποτελεῖ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ὁ ὁποῖος δὲν παύει νὰ ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους πὺν διατρέχει ἡ χώρα μας ἀπὸ τὴν συνεχιζόμενη κρίση. Στὴν πρόσφατη ὁμιλία του στὰ Γιάννενα ὁ Πρόεδρος Καραμανλῆς ἐτόνισε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἐπικίνδυνον χαρακτήρα προσλαμβάνει ἡ βαθεῖα κρίσις πὺν ἀντιμετωπίζει ἡ Χώρα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς».

Καὶ ἐν συνεχείᾳ, καταδικάζοντας τὶς κομματικὲς ἀντιθέσεις στὰ ἐθνικὰ θέματα, θὰ προσθέσει:

«Οἱ κομματικὲς ὀξύτητες καὶ ἀντιπαραθέσεις ἀποτελοῦν ἀνεπίτρεπτη πολυτέλεια σὲ ὥρες ἐθνικῆς κρίσεως ὅπως οἱ σημερινές».

1. βλ. ἄρθρο Γιάννη Μαρῖνου, «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 28.2.91.

2. βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀριθ. 14, ὅπου δημοσιεύονται οἱ ὅροι γιὰ τὴν χορήγηση τοῦ τελευταίου δανείου ἀπὸ τὴν Ε.Ο.Κ.



## ΑΝΑΓΚΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Πράγματι, οί σημερινές κρίσιμες στιγμές πού περνάει ή χώρα μας με τὰ όγκώδη καί δυσεπίλυτα προβλήματα, επιβάλλουν εθνική ένότητα καί όμοφυχία για τήν εφαρμογή μιᾶς Ἐθνικῆς Στρατηγικῆς, πού μόνη αὐτή μπορεῖ νά βγάλει τήν Χώρα ἀπό τήν σημερινή πολύπλευρη κρίση. Ἡ Ἐθνική αὐτή Στρατηγική πρέπει νά στηριχθεῖ σέ μιᾶ εὐρύτατη συναίνεση όλων τῶν πολιτικῶν καί παραγωγικῶν παρατάξεων καί νά εφαρμοσθεῖ μέσα σ' ένα κλίμα εθνικῆς συνεργασίας με αποκλειστικό γνώμονα τὸ μέλλον τοῦ Ἐθνους, ἔξω ἀπό κομματικές όξύτητες καί πολιτικές αντιπαράθεσεις, πού δυστυχῶς κυριαρχοῦν σήμερα στὸν πολιτικό μας όρίζοντα.

Περιεχόμενο τῆς Ἐθνικῆς αὐτῆς Στρατηγικῆς πρέπει νά εἶναι, ἐκτός ἀπό τὸν ἐκσυγχρονισμό καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί τήν ἐξυγίανση τῶν δημοσίων οικονομικῶν, καί ή χάραξη εθνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς πού θά ἀποβλέπει στήν ρύθμιση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους, στήν στενότερη καί ἀποτελεσματικότερη συνεργασία με τήν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, στήν διασφάλιση καί κατοχύρωση τῶν εθνικῶν συνόρων μας καί τήν ἐνεργὸ συμμετοχή τῆς χώρας μας στήν διεθνή σκηνή. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου στὸν Περσικὸ Κόλπο πού εὐτυχῶς περιορίζει τὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στήν χώρα μας καί ἀνοίγει αἰσιόδοξες προοπτικές συνεργασίας με τὶς χώρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καθιστᾷ περισσότερο ἐπιτακτικὴ τήν εφαρμογή μιᾶς Ἐθνικῆς Στρατηγικῆς.

## Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.

## ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΞΟΡΜΗΣΗ

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, Κυρίες καί Κύριοι, νά προσθέσω ὅτι ὁ σημερινὸς Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, πού ἐξ ὀρισμοῦ ἐκφράζει καί ἐνσαρκώνει τήν ένότητα τοῦ Ἐθνους καί εἶναι ὁ ὕπατος θεματοφύλακας τῶν εθνικῶν συμφερόντων, θά ἦταν σκόπιμο ν' ἀνλάβει τήν πρωτοβουλία νά πείσει με τὸ κύρος πού διαθέτει, τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτες τῆς Χώρας όλων τῶν παρατάξεων, για τήν ἐπείγουσα ἀνάγκη τῆς εφαρμογῆς μιᾶς Ἐθνικῆς Στρατηγικῆς, ἱκανῆς νά βγάλει τήν Χώρα ἀπό τήν σημερινή βαθειὰ οικονομική, κοινωνική καί πολιτική κρίση.

Γιατὶ μόνο ή εφαρμογή μιᾶς τέτοιας Ἐθνικῆς Στρατηγικῆς θά δημιουργήσει τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις για μιᾶ ἐνεργὸ παρουσία τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, ὅπου προϋρίζεται νά ἀσκήσει ἐπιτυχὴ καί δημιουργικὸ ρόλο. Γιατὶ ἀσφαλῶς, ή ἐνεργὸς παρουσία τῆς χώρας μας μετὰ τὸ 1993 στήν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα θ' ἀποτελέσει ένα νέο σταθμὸ εθνικῆς καί δημιουργικῆς ἐξόρμησης στὰ εὐρωπαϊκὰ καί τὰ διεθνῆ πλαίσια.

Ἡ αἰσιοδοξία αὐτὴ στηρίζεται καὶ στὴν ἱκανότητα προσαρμογῆς καὶ ἐπιτυχοῦς δραστηριότητος ποὺ χαρακτηρίζει κάθε Ἑλληνα ποὺ ζῇ καὶ δοῶ στὸ ἐξωτερικό, ὅπου διαπρέπει σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἐπιστημονικό, ἐπιχειρηματικό καὶ πολιτικό. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἄλλωστε τῆς Διασπορᾶς, ποὺ ἀποτελεῖ ἓνα πολύτιμο ἐθνικὸ κεφάλαιο, συνηγορεῖ στὸ ὅτι ἡ διεύρυνση τῆς δραστηριότητος τῶν Ἑλλήνων στὴν ἐνδύτερη εὐρωπαϊκὴ οἰκογένεια, θὰ ἐπιτρέψει στὴν Ἑλλάδα νὰ διαδραματίσει ἓνα δημιουργικὸ ρόλο, αὐτὸν ποὺ τῆς ἐπιβάλλει τόσο ἡ ἱστορία της, ὅσο καὶ οἱ τόσες θυσίες καὶ ἀγῶνες της γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εἰρήνην σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Σᾶς εὐχαριστῶ





ПАРПТНМА





## άρθρ. 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ  
ΓΙΑ ΤΟΝ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

- Maurice Genevois*, 'Η Έλλάς του Καραμανλή ή η Δημοκρατία δυσχερής, 'Αθήνα 1972.
- Roger Massip*, Καραμανλής ό 'Ελληνας που ξεχώρισε, Πρόλογος *Maurice Druon*, 'Αθήνα 1982.
- Chris Woodhouse*, Καραμανλής, ό άνθρωπος της 'Ελληνικής Δημοκρατίας, 'Αθήνα 1982.
- Γ. Κοντογεώργη, 'Η Έλλάδα στην Εύρώπη και ή πολιτική του Κ. Καραμανλή (Γιοβάνης) 1985.
- Κ. Τσάτσου, 'Ο άγνωστος Καραμανλής, 'Αθήνα 1984.
- Τάκη Ααμπρία, Στή σκιά ενός μεγάλου, 'Αθήνα 1989.
- Πάυλου Τζερεμιά, 'Ο Καραμανλής του αντιδικτατορικού αγώνα, 'Αθήνα 1984.
- Πάυλου Τζερεμιά, 'Η πολιτική σκέψη του Καραμανλή, 'Αθήνα 1990.

## άρθρ. 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ  
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΟΚ

- Ξ. Ζολώτα, 'Η συμβολή της 'Ελλάδος στην Εύρωπαϊκή Κοινότητα, Τρ. 'Ελλάδος, 1978.
- ΕΟΚ - ΕΛΛΑΔΑ - ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, Συλλογική έκδοση (Νέα Σύνορα), 1978.
- 'Η ένταξή μας στην ΕΟΚ (Θεμέλιο), 1978.
- 'Η Συνθήκη της ΕΟΚ, μετάφρ. 'Αλ. Χλωροϋ (Παπαζήσης), 1978.
- P. Iliopoulos*, La Grèce actuelle, 10me membre de la C.E.E., 1981.
- Γ. Κοντογεώργη, 'Η Έλλάδα στην Εύρώπη και ή πολιτική του Καραμανλή (Γιοβάνης), 1985.
- Π. Ρουμελιώτη, 'Η ένοποίηση της ΕΟΚ. Προβλήματα και Προοπτικές, 'Αθήνα 1987.
- Π. Καζάκου, 'Η Εύρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, 'Αθήνα 1978.
- Μαρίας Νεργρεπόντη - Δελιβάνη, 'Η περιφερειακή ανάπτυξη στην 'Ελλάδα στα πλαίσια της ΕΟΚ, Θεσσαλονίκη, 1986.
- Τάσ. Γιαννίτση, 'Η ένταξή μας στην Εύρωπαϊκή Κοινότητα και οι επιπτώσεις στην βιομηχανία και τó έσωτερικό έμπόριο ('Ιδρυμα Μεσογ. Σπουδών), 1988.
- Xen. Zolotas*, The European Monetary System and the challenge of 1992 (Bank of Greece), 1988.
- 1992, ή εξέλιξη της έσωτερικής αγοράς στην Εύρώπη και ή 'Ελλάδα ('Ιονική Τράπεζα), 1989.
- 'Επιμέλεια Π. Καζάκου.
- Economic Outlook*, OECD, December 1990.
- Κων. Τσάτσου, Προεδρικά Κείμενα ('Εκδόσεις των Φίλων), 1990.
- Εύρωπαϊκή ένοποίηση και βιομηχανία Τροφίμων, IOBE, 1990.



- Γ. Τ ρ α γ ά κ η, 'Η θεσμική θεμελίωση της Κοινής Τραπεζικής αγοράς ("Ενωση Έλλην. Τραπεζών), 1990.
- Γ. 'Α γ α π η τ ο υ, 'Η έναρμόνιση του φόρου προστιθεμένης αξίας, IOBE, 'Αθήνα 1990.
- Κ. Κ ι ο υ λ ά φ α - Λ. Ζ ά ρ α γ κ α, Εδρωπαϊκή ενοποίηση και αγορά εργασίας, IOBE, 'Αθήνα 1990.
- Σ. Θ ω μ α δ ά κ η - Μ α ν. Ξ α ν θ ά κ η, 'Αγορές χρήματος και κεφαλαίου (Σάκουλας), 1990. «ΕΠΙΛΟΓΗ», Τράπεζες 1990-91, 'Ιαν. 1991.
- «ΕΠΙΛΟΓΗ», 'Ελληνική Οικονομία 1990-1991, 'Ιαν. 1991.
- 'Ε π ι τ ρ ο π η ς 'Α γ γ ε λ ο π ο ύ λ ο υ, Προτάσεις για τη σταθεροποίηση και ανάπτυξη της ελληνικής Οικονομίας, 'Αθήνα, 'Απρίλιος 1990. 'Εκδόσεις ΕΤΒΑ.
- Κ Ε Π Ε, 'Η ανάπτυξη της 'Ελληνικής Οικονομίας, 'Ιαν. 1991.

### άρθρ. 3

#### ΚΑΘΑΡΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ο.Κ.

(σε εκατομ. δολλάρια)

1981	148,1
1982	550,0
1983	834,2
1984	714,9
1985	869,1
1986	1.392,0
1987	1.665,5
1988	1.934,7
1989	2.601,7
1990*	2.900
ΣΥΝΟΛΟ 10ετίας 1981-90	13.610,2

\* 'Εκτιμήσεις

άρθρ. 4

## ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ %

	1981	1983	1985	1988	1989	1990*
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΑΕΠ)	-0,1	-0,6	2,5	4,7	2,8	0,6
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ Α.Ε.Ε.						
Σε τρέχουσες τιμές						
σε δραχμές ....	197.235	280.671	413.020	648.742	775.053	—
σε δολάρια ...	3.558	3.193	2.989	4.573	4.772	—
Σε τιμές 1970						
σε δραχμές ....	44.068	43.274	44.861	46.858	48.067	—
σε δολάρια ...	1.469	1.442	1.495	1.562	1.602	—

Πηγή: ΕΠΙΛΟΓΗ, «Έλληνική Οικονομία» Ιανουάριος 1991.

άρθρ. 5

ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ  
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ 1988 ΣΕ ΔΟΛΛΑΡΙΑ ΗΠΑ

Βέλγιο	12.599
Δανία	13.665
Γαλλία	13.577
Γερμανία	14.134
Ιρλανδία	8.131
Ιταλία	12.960
Λουξεμβούργο	15.528
Ολλανδία	12.807
Ισπανία	9.325
Πορτογαλία	6.737
Ελλάς	6.786
Μεγάλη Βρεταννία	13.402



άρθρ. 6

**ΔΙΑΦΩΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ**  
**ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΠΟ ΕΟΚ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ**  
 (Εκατ. ECU)

	Διαθέσιμα	Απολήψεις	%
1981	295,9	128,6	43,5
1982	294,3	190,3	64,7
1983	551,3	256,9	46,5
1984	466,3	340,8	73,1
1985	666,7	471,7	70,8
1986	584,4	502,4	86,0
1987	612,3	523,8	85,5
1988	727,7	594,0	81,6
	4.198,9	3.008,5	71,6
1989	1.183,1	845,1	71,4
81-89	5.381,0	3.853,6	71,6

άρθρ. 7

**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ**  
 (δισ. δραχμές)

	Γενικός Κρατικός Προϋπολογισμός	Έλλειμμα % ως προς το ΑΕΠ
1981	-261	-12,7
1982	-239	-9,3
1983	-302	-9,8
1984	-388	-10,2
1985	-644	-13,9
1986	-633	-11,4
1987	-916	-14,6
1988	-1223	-16,4
1989	-1758	-19,9
1990	-2070	-19,6

ἀριθ. 8

### ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

(% ΑΕΠ)

Έτος	Δημόσια κατανάλωση	Πάγιες επενδύσεις	Τρέχουσες μεταβιβάσεις & επιδοτήσεις	Τόκοι	Σύνολο
1979	16,3	5,7	11,1	2,1	35,2
1985	20,3	8,1	17,7	5,5	51,6
1988*	20,6	6,0	16,0	8,8	51,4
1989**	21,7	6,0	17,0	9,4	54,1

Πηγή: Έθνικοί Λογαριασμοί.

\* Προσωρινά στοιχεία.

\*\* Έκτιμήσεις.

ΚΕΠΕ. Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας σελ. 3.

ἀριθ. 9

### ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΑΘΑΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

σε ποσοστό ΑΕΠ.

	1979	1985	1987	1988	1989*
1. Κεντρική διοίκηση	26,8	58,3	65,3	72,8	80,0
Εσωτερικό	21,5	35,9	41,6	50,1	
Εξωτερικό	5,3	23,8	23,7	22,7	
2. Ευρύτερος Δημόσιος Τομέας	0,6	19,7	19,1	18,7	20,0
Εσωτερικό	0,3	7,1	8,3	8,4	
Εξωτερικό	0,3	12,6	10,8	10,3	
Σύνολο	27,4	79,4	84,5	91,5	100,0
Εσωτερικό	21,8	43,0	49,9	58,5	
Εξωτερικό	5,6	36,4	34,6	33,0	

Πηγή: OECD, Economic Survey, Greece, 1987 and 1989-1990.

\* Προσωρινοί Υπολογισμοί.

ἀριθ. 10

ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ  
ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ  
(σε δισεκ. δραχμές)

	Δαπάνες προσωπικού <sup>1</sup>	Εξυπηρέτηση Δημόσιου Χρέους <sup>2</sup>
1981	215,2	82,8
1982	273,6	91,1
1983	333,2	130,2
1984	441,2	208,2
1985	570,3	310,0
1986	668,7	447,5
1987	729,5	737,7
1988	952,4	1.228,4
1989	1.205,8	1.472,0
1990	1.485,7	2.389,9

1. Τακτικού Προϋπολογισμού.

2. Όλοκλήρωση του δημοσίου τομέα.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθέσεις του Διοικητή και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 1991.



άρ. 11

**ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ  
ΤΟΜΕΑ ΣΤΑ ΕΤΗ 1981, 1985, 1989**

	1981	1985	1989
Κεντρική Διοίκηση	227.777	281.776	311.200
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδ/σης	24.429	29.440	39.374
Κρατικά-Νομικά Πρόσωπα			
Ιδιωτ. δικαίου	148.788	159.666	232.678
Σύνολο	487.285	544.036	693.215

Πηγή: Μελέτη Γ. Βάμβουκα, μέλους του ΙΟΒΕ, στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» της 21ης Μαρτίου 1991. Κατά τον κ. Βάμβουκα, ο διευρυμένος δημόσιος τομέας απασχολεί σήμερα στην Ελλάδα 951 χιλιάδες εργατοϋπαλλήλους, δηλαδή το 50% του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων ατόμων με μισθωτή υπηρεσία, και αποτελεί «παγκόσμιο ρεκόρ».

## άρθρ. 12

ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (ΤΟΚΟΙ - ΧΡΕΩΛΥΣΙΑ)  
ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ  
(1981-1989 (σέ εκατομ. δολλάρια)

ΕΤΟΣ	ΤΟΚΟΙ	ΧΡΕΩΛΥΣΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ
		Δημ.	Ιδ.	Συν.	
1981	823,1	515,4	122,8	638,2	1.461,3
1982	784,4	574,2	136,2	710,4	1.494,8
1983	874,0	525,5	173,5	699,0	1.573,0
1984	1.082,0	597,0	189,2	786,2	1.868,2
1985	1.237,1	761,9	102,0	863,9	2.101,0
1986	1.353,6	957,7	106,0	1.063,7	2.417,3
1987	1.536,9	1.996,7	117,3	2.114,0	3.650,9
1988	1.683,5	2.059,4	119,8	2.179,2	3.862,7
1989	1.794,8	1.658,7	233,2	1.891,9	3.686,7
1990	1.950	2.050	150,0	2.200	4.150
Σύνολο					
10ετίας					
1981-90	13.119,4	11.696,5	1.450,0	13.146,5	26.265,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

## ἀριθ. 13

Δημοσιεύεται σὲ μετάφραση ἢ ἐπιστολὴ τοῦ ἀμερικανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πρὸς τὸν κ. Ὑγγελο Ἀγγελόπουλο.

## DEPARTMENT OF THE TREASURY

Washington

January 21, 1989

Καθηγητὴν Ὑγγελον Ἀγγελόπουλον

Παρθενῶνος 32

ΑΘΗΝΑ, ΕΛΛΑΣ

Ἀγαπητὲ Κύριε Καθηγητά,

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἐπιστολὴ σας πρὸς τὸν Πρόεδρο Bush μαζὶ μὲ ἓνα ἀντί-τυπο τῆς τελευταίας μελέτης σας σὲ συνεργασία μὲ τὸν Καθηγητὴ Lawrence Klein, πὸν ἀφορᾷ τὸ χρέος τοῦ Τρίτου Κόσμου.

Οἱ λογικὲς προτάσεις σας γιὰ τὴν διευθέτηση τοῦ προβλήματος τοῦ χρέους τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν ἐκτιμῶνται ἰδιαίτερος.

Τὰ βήματα πὸν γίνονται ἤδη μέσα στὴν διεθνή Κοινότητα, κινοῦνται πράγματι πρὸς τὴν κατεύθυνση πὸν ὑποδεικνύετε. Ἡ διεθνὴς συνεργασία γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος αὐτοῦ, περισσότερο ἐνισχυμένη ἐφέτος, ἐπικεντρώνεται πρωτίστως στὶς ἔντονες προσπάθειες οἰκονομικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπὸ τίς ὀφειλέτιδες χώρες, μαζὶ μὲ μέτρα προσελκύσεως νέων ἐπενδύσεων καὶ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν διαφευγόντων στὸ ἐξωτερικὸ κεφαλαίων εἰδικότερα. Ἐπίσης, προσφέρει δυνατότητες γιὰ τὴν μείωση τοῦ χρέους καὶ τῆς ἐξυπηρετήσεώς του ἀπὸ τίς ἐμπορικὲς Τράπεζες, ὡς συμπλήρωμα γιὰ νέο δανεισμό.

Ἡ πρόσφατη συμφωνία μεταξὺ Μεξικοῦ καὶ τῶν πιστωτριῶν Τραπεζῶν παραμένει σὰν ἓνα σημαντικὸ παράδειγμα τῆς προόδου πὸν μποροῦν νὰ ἐπιτύχουν οἱ ὀφειλέτιδες χώρες καὶ οἱ δανείστριες Τράπεζες. Ὁ συνδυασμὸς μιᾶς σταθερῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἐνὸς νέου χρηματοδοτικοῦ πακέτου, ἔδωσε ἤδη μεγάλη ὥθηση στὴν οἰκονομία τοῦ Μεξικοῦ. Τὰ ἐπιτόκια στὸ ἐσωτερικὸ μειώθηκαν σημαντικὰ καὶ τὰ ἀποθεματικὰ αὐξήθηκαν χάρις στὴν εἰσροή ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν οἰκονομία τοῦ Μεξικοῦ αὐξάνεται ἐκ μέρους ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἰδιωτῶν πὸν ἐπενδύουν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Μεξικοῦ.

Ἔχουμε διαπιστώσει ὅτι ἡ προσέγγιση κάθε μιᾶς περιπτώσεως χωριστὰ εἶναι ὁ πῶς ἀποτελεσματικὸς τρόπος γιὰ νὰ ολοκληρωθεῖ ἡ δυναμικὴ στρατηγικὴ γιὰ τὸ χρέος.

Γιὰ τὸ Μεξικὸ, τίς Φιλιππίνες, τὴν Κостаρίκα καὶ ἄλλες χώρες, τὸ ποσὸ τοῦ



χρέους και η μείωση της εξυπηρετήσεώς του καθώς και ο νέος δανεισμός θα καθορισθούν από τις ειδικές κατά χώρα συνθήκες. "Όπου είναι έφικτό, η πληρωμή του χρεωλυσίου, όπως υποστηρίζετε στις προτάσεις σας, μπορεί να παραταθεί ή και να ανασταλεί για όρισμένη περίοδο.

Έπι παραδείγματι, τὰ όμόλογα μειώσεως του χρέους και της ύπηρεσίας του για τὸ Μεξικό, έχουν 30ετή εξόφληση, ενώ η πληρωμή του κεφαλαίου γίνεται με παράλληλη έκδοση όμολόγων έπι μηδενικής βάσεως. "Ο νέος δανεισμός όσο και η έπαναδιαπραγμάτευση τόσο για τὸ Μεξικό, όσο και για τις Φιλιππίνες, παρέχει 16ετή προθεσμία εξοφλήσεως με 7ετή περίοδο χάριτος.

Συζητήσεις διεξάγονται ήδη με χώρες που εφαρμόζουν μακρο-οικονομικά και άλλα διαρθρωτικά προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Σ' αυτό τὸ σημείο η αναζήτηση μιᾶς διεθνούς Συνδιασκέψεως για τὸ χρέος, θὰ μπορούσε ν' αποσπάσει τὴν προσοχή από τὸ άμεσο θέμα της αντιμετώπισεως του χρέους και της μειώσεως της εξυπηρετήσεώς του, με συνέχεια ένα νέο δανεισμό.

Μιὰ «συνολική» λύση θ' άπαιτούσε επίσης σημαντική επέκταση της ανάγκης νέων πόρων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Διεθνούς Τραπεζής, πράγμα που θὰ είχε σημαντικές επιπτώσεις στὸν προϋπολογισμό τῶν ΗΠΑ ως και τῶν άλλων δανειστριῶν χωρῶν.

Έκτιμούμε τὴν εργασία σας για τὸ χρέος του Τρίτου Κόσμου και ευχαριστούμε για τὴν ανάλυση. "Όπως σημειώνετε και σεῖς, η άλληλοεξάρτηση της παγκόσμιας οικονομίας άπαιτεῖ κοινή δράση από όλους τὸς ενδιαφερομένους.

Ήμπορείτε να εῖσθε βέβαιοι ότι οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες έχουν και εξακολουθοῦν να διαδραματίζουν ήγετικό ρόλο σ' αυτήν τὴν προσπάθεια.

Mary Chaves

Διευθυντῆς

τῆς Ὑπηρεσίας Πολιτικῆς  
για τὸ Διεθνὲς Χρέος

άρθ. 14

## ΟΙ 15 ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ

Παραθέτουμε κατωτέρω τὸς όρους του Κοινοτικού Δανείου, όπως δημοσιεύονται στὸ «ΒΗΜΑ» τῆς 3ης Μαρτίου 1991 σὲ γενικότερο άρθρο του κ. Χ. Παπαδημητρίου, μαζὶ με τὴν άπόφαση τῆς Κοινότητας που καθορίζει τὸν τρόπο καταβολῆς του δανείου.

## ΟΡΟΣ 1

**Να εξαφανιστούν τὰ κρατικά έλλείμματα**

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ κράτος θά περιορίσει τὶς ἀνάγκες δανεισμοῦ του ἀπὸ τὸ σημερινὸ 17% τοῦ ΑΕΠ σὲ 101% τὸ '91, 5% τὸ '92 καὶ 1,5% τὸ '93. Οἱ στόχοι αὐτοὶ εἶναι σαφῶς μικρότεροι ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ σχεδιασμὸ τῆς κυβερνήσεως ἔτσι ὅπως ἐμφανίστηκε στὸν ἐγκεκριμένο ἀπὸ τὴ Βουλὴ προϋπολογισμὸ γιὰ τὸ 1991. Ἡ διαφορὰ προκύπτει ἀπὸ τὸ «πάγωμα» τοῦ εἰδικοῦ ἀποθεματικοῦ μέχρι ὕψους 150 δισ. δραχμῶν. Ἡ ἀρχικῶς διαμορφωθείσα ἐντύπωση ἦταν ὅτι ἡ ἀπαίτηση τῆς Κοινότητος βρισκόταν στὸ νὰ διαγραφεῖ ὀριστικὰ τὸ ποσὸ αὐτό. Στὴν τελικὴ ὁμως συμφωνία φαίνεται ὅτι ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις ἐξασφάλισε τὸ δικαίωμα νὰ προβεῖ σὲ χρησιμοποίησις μέρους ἢ ὁλόκληρου τοῦ «παγωμένου» ποσοῦ.

Ἡ σχετικὴ «ἄδεια» μπορεῖ νὰ δοθεῖ στὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησις μετὰ ἀπὸ εἰδικὴ ἐξέτασις τῆς πορείας τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους, πὺν θὰ γίνῃ τὸν Σεπτέμβριου τοῦ 1991. Ἄν, ἀντιθέτως, ἡ ἐξέτασις δείξει ὅτι τὸ κράτος ἔχει μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς προβλεπόμενες δανειακὰς ἀνάγκες, τότε ἡ κυβέρνησις θὰ πρέπει νὰ λάβῃ πρόσθετα μέτρα περιορισμοῦ τῶν ἐλλειμμάτων.

## ΟΡΟΣ 2

**Να εξαφανιστοῦν καὶ τὰ ἐλλείμματα τῶν δημόσιων ἐπιχειρήσεων**

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, οἱ δανειακὰς ἀνάγκες τῶν δημόσιων ἐπιχειρήσεων καὶ ὀργανισμῶν (ΔΕΚΟ) δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπερβοῦν τὸ 2,2% τὸ '91 καὶ τὸ 1,5% τόσο τὸ '92 ὅσο καὶ τὸ '93. Προκειται γιὰ τὰ ποσὰ πὺν εἶχαν ἀρχικῶς ὑπολογισθεῖ καὶ ἐνταχθεῖ στὸ σταθεροποιητικὸ πρόγραμμα. Τὸ νεότερο στοιχεῖο πὺν διενκρινίστηκε στὶς τελευταῖες συναντήσεις μὲ τὴ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ εἶναι ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ ὑπάρξῃ ὑπέρβασις τοῦ παραπάνω ποσοστοῦ τὸ 1991 μέχρι τὸ 1,3% προκειμένου νὰ μπορέσουν οἱ ΔΕΚΟ νὰ δανειστοῦν γιὰ νὰ ἐξοφλήσουν παλαιὰς ληξιπρόθεσμες ὑποχρεώσεις τους, τὶς ὁποῖες δὲν εἶχαν ὑπολογίσει στὸν ἀρχικὸ προγραμματισμὸ τους. Ἡ κυβέρνησις πιστεύει ὅτι κατὰ τὸν τρόπο αὐτὸν θὰ σταθεροποιηθεῖ καὶ θὰ ἀπορροφηθεῖ τὸ χρέος τῶν ΔΕΚΟ πὺν δὲν ἔχει καταγραφεῖ, γεγονὸς πὺν ἐνισχύει τὴ διαφάνεια τῶν λογαριασμῶν τοῦ δημόσιου τομέα.

## ΟΡΟΣ 3

**Να ἐφαρμοσθεῖ νέο σύστημα ἐλέγχου τῶν ΔΕΚΟ**

Ὡς τὸν Ἰούνιου τοῦ 1991 τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, καὶ συγκεκριμένα ἡ Γενικὴ Γραμματεία Δημόσιων Ἐπιχειρήσεων, θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐκπονήσῃ νέο



σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου των αποτελεσμάτων και των δανειακών αναγκών των ΔΕΚΟ. Το νέο αυτό σύστημα θα λειτουργήσει μετά από σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Έπιτροπής. Στο αρχικό διάστημα θα λειτουργήσει δοκιμαστικά και μέσα σε ένα έξιμηνο θα συμπληρωθεί με τα πρώτα συμπεράσματα. Η κυβέρνηση φιλοδοξεῖ, όπως δηλώνουν αρμόδιοι παράγοντες, να κατασκευάσει ένα σύστημα «όρθολογικό και ρεαλιστικό που να χαρακτηρίζεται από απόλυτη διαφάνεια».

#### ΟΡΟΣ 4

**Να μειωθεί ο αριθμός των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα**

Οι 525.000 υπάλληλοι που απασχολούνται στην κεντρική διοίκηση (ύπουργεία κλπ.), δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς καθώς και στις προβληματικές επιχειρήσεις (του ΟΑΕ) θα πρέπει να γίνουν 472.500, να μειωθούν δηλαδή κατά 10%. Στη συμφωνία για το δάνειο αναφέρεται ότι η μείωση αυτή θα γίνει με δύο τρόπους:

— Στη θέση δύο υπαλλήλων που αποχωρούν στη σύνταξη (ή κατά όποιον άλλον τρόπο) θα προσλαμβάνεται μόνον ένας.

— Το σύνολο των απασχολούμενων σε μια από τις παραπάνω επιχειρήσεις θα θεωρείται ότι δεν ανήκει στον δημόσιο τομέα εφόσον πωλείται σε ιδιώτες (Έλληνες ή ξένους) το 49% του μετοχικού κεφαλαίου τους. Από τη ρύθμιση αυτή εξαιρέθηκε τελικά μόνο το στρατιωτικό προσωπικό, όχι όμως και το προσωπικό στον τομέα υγείας, όπως αρχικώς είχε συζητηθεί.

Η κυβέρνηση πιστεύει ότι η ρύθμιση αυτή δεν θα έχει επιπτώσεις στο επίπεδο της απασχόλησης εφόσον πρόκειται είτε για συνταξιούχους, είτε για απασχολούμενους που περνούν από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν είναι πιθανόν τα υπάρχον μειώσεις προσωπικού στις ιδιωτικές πλέον επιχειρήσεις.

#### ΟΡΟΣ 5

**Να φορολογηθούν όλοι περισσότερο και οι αγρότες να «πληρώσουν» 65 δις.**

Η κυβέρνηση συμφώνησε να δεχθεί τη συνδρομή «διεθνών έμπειρογνομόνων» και να αξιοποιήσει την ένισχυση της Ευρωπαϊκής Έπιτροπής στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ώστε να επιτύχει τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Οι κυβερνητικοί παράγοντες θεωρούν ότι οι ενέργειες αυτές σε καμμία περίπτωση δεν σημαίνουν επιπλέον φόρους για τους ελικοκινείς φορολογούμενους, αλλά επικεντρώνονται στην πάταξη της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Έγινε επίσης ειδική πρόβλεψη για την καθιέρωση το 1991 του εναλλακτικού συστήματος φορολογίας εισοδημάτων για τα έλευθρία επαγγέλματα και τους βιοτέχνες.



Στὸν γεωργικὸ τομέα προβλέπεται ἡ αὔξηση τῆς συμμετοχῆς τῶν ἀγροτῶν στὸ σύνολο τῶν ἐσόδων ἀπὸ ἀμέσους φόρους ἀπὸ 0,3% σὲ 3,2%. Τὸ 1990 ὁ φόρος ποὺ πλήρωσαν οἱ ἀγρότες ἦταν 845 ἑκατ. καὶ θὰ πρέπει τὸ 1993 νὰ εἶναι κατ' ἐλάχιστον 65 δισ. δραχμές. Δηλαδή, γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ ὅρος αὐτός, θὰ πρέπει οἱ φόροι ποὺ πληρώνουν οἱ ἀγρότες τὰ αὐξηθῶν κατὰ 77 φορές.

Τὸ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ στόχος αὐτός εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους καὶ βεβαίως, στοὺς ἀρμόδιους ὑπουργούς. Οἱ τελευταῖοι πιστεύουν, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ προκάτοχοί τους, ὅτι τὰ 65 δισ. θὰ βρεθοῦν μὲ τὴν πιστὴ ἐφαρμογὴ τῆς σημερινῆς νομοθεσίας καὶ τῇ βελτίωση τοῦ συστήματος σύλληψης καὶ διασταύρωσης τῶν στοιχείων. Οἱ ἴδιοι διευκρινίζουν ὅτι ἡ αὔξηση τῆς φορολογικῆς πίεσης δὲν ἀφορᾷ τοὺς μικροὺς ἀγρότες, ἀλλὰ τοὺς γεωργικοὺς εἰσοδηματίες, ὅπως ἄλλωστε περιγράφει καὶ ἡ ὑφιστάμενη νομοθεσία.

## ΟΡΟΣ 6

### Νὰ μειωθοῦν δραστικὰ οἱ ἐπιχορηγήσεις καὶ ἐπιδότησεις

Στὰ τρία ἐπόμενα χρόνια ὡς τὸ 1993, τὸ κράτος θὰ δαπανήσῃ γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν ἄλλων δημόσιων ἐπιχειρήσεων ποσὸ ποὺ δὲν θὰ ξεπεράσῃ σὲ καμμιὰ περίπτωσι τὰ 2.361 δισ. δραχμές. Σὲ περίπτωσι ποὺ τὰ κονδύλια αὐτὰ δὲν ἐπαρκέσουν, τότε οἱ ὀργανισμοὶ θὰ πρέπει νὰ δανειστοῦν στὴν ἐλεύθερη ἀγορά, μὲ τὸ συνεπαγόμενο κόστος. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ κυβέρνησις πιστεύει ὅτι οἱ δημόσιες ἐπιχειρήσεις ἢ θὰ ἐπιτύχουν τὸν περιορισμὸ τοῦ κόστους λειτουργίας τους ἢ θὰ φορτωθοῦν μὲ περισσότερα δάνεια. Ὅσο γιὰ τοὺς ὀργανισμούς, ἀνάμεσα σὲ αὐτοὺς καὶ οἱ ἀσφαλιστικοί, δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀποκλεισθεῖ μιὰ μεγαλύτερη προσφυγὴ τους στοὺς ἀσφαλισμένους τους.

## ΟΡΟΣ 7

### Πάγωμα τῶν αὐξήσεων

Τὸ κυβερνητικὸ πρόγραμμα, ὅπως συμφωνήθηκε μὲ τοὺς Κοινοτικούς, ἐπιδιώκει τὴ συγκράτηση τοῦ κόστους ἐργασίας ὡς στοιχείου ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν ἐλλειμμάτων στὸν δημόσιο τομέα καὶ τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων στὴν εὐρύτερη οἰκονομία. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ αἴτησή μας γιὰ τὸν κοινοτικὸ δανεισμὸ ἔγινε μὲ τὴν —πραγματικὴ— αἰτιολογίαν τῆς κρίσης στὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν καὶ ἀκόμη ὅτι, σύμφωνα μὲ τοὺς τεχνοκράτες μας, ὁ βασικὸς λόγος γιὰ τὸν ὅποιον διευρύνεται τὸ ἐξωτερικὸ μας ἔλλειμμα εἶναι ἡ διατήρησις τῆς κατανάλωσης σὲ ἐπίπεδο ποὺ δὲν ἀντιστοιχεῖ στὶς πραγματικὰ παραγωγικὰς ἰκανότητες τῆς Χώρας.

Ἡ κυβέρνηση θὰ παγώσει τὶς ἀυξήσεις στὸ «4 + 4» γιὰ τὸ 1991 καὶ σὲ ἀντίστοιχο ἐπίπεδο γιὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, δηλαδὴ «3 + 3» γιὰ τὸ 1992 καὶ παραπλήσιο γιὰ τὸ 1993. Στὸν τελευταῖο αὐτὸ χρόνο εἶναι πιθανὸν οἱ εἰσοδηματικὲς ἀυξήσεις νὰ ἐνισχύουν τὴν ἐσωτερικὴ ζήτηση, ἐφόσον ἡ κυβέρνηση ἐκτιμᾷ ὅτι ἡ οἰκονομία ἔχει μπεῖ σὲ ὕφεση μεγαλύτερη αὐτῆς ποὺ ἔχει προγραμματίσει.

#### ΟΡΟΣ 8

**Νὰ παγώσετε τὶς τρέχουσες λειτουργικὲς δαπάνες τοῦ κράτους**

Οἱ δαπάνες γιὰ ἀγορὲς ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ἀπὸ τὸ κράτος θὰ πρέπει νὰ αὐξάνονται μὲ ρυθμὸ μικρότερο ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ πληθωρισμοῦ ὥστε σὲ πραγματικὸν ὅρους νὰ μειώνονται. Τὸ 1991, ὅμως, σὲ σύγκριση μὲ τὸ προηγούμενο ἔτος, οἱ τρέχουσες αὐτὲς δαπάνες ἐκτιμᾶται ὅτι θὰ αὐξηθοῦν κατὰ 23% ἔναντι προβλεπόμενου πληθωρισμοῦ 16,6%. Πάντως, τὸ 1992 σχεδιάζεται αὐξήσῃ τους κατὰ 7,2% ἔναντι αὐξησης τῶν τιμῶν κατὰ 12,4% καὶ τὸ 1993 αὐξηση τρεχουσῶν δαπανῶν κατὰ 5% ἔναντι δαπανῶν μεγαλύτερων κατὰ 7%.

#### ΟΡΟΣ 9

**Νὰ κρατήσετε ψηλὰ τὶς τιμὲς τῶν καυσίμων**

Στὸ σχεδιασμὸ τῆς κυβερνήσεως προβλέπονται σημαντικὰ ἔσοδα ἀπὸ τὴ φορολογία καυσίμων. Ἐπειδὴ μάλιστα τὰ ἔσοδα αὐτὰ θεωροῦνται ἰδιαίτερος σημαντικὰ, προβλέπεται ὅτι ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωσι μειώσεως τῆς τιμῆς τοῦ ἀργοῦ πετρελαίου οἱ τελικὲς τιμὲς καταναλωτῆ θὰ παραμείνουν στὰ σημερινὰ ἐπίπεδα. Μόνο ἂν τὸ βαρέλι πέσει δραματικά, ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενο νὰ σημειωθεῖ ἐλαφρὰ μείωσις τῆς τιμῆς καταναλωτῆ.

Συγκεκριμένα, προβλέπεται ὅτι ἡ τιμὴ καταναλωτῆ θὰ προσαρμόζεται κατάλληλα ὥστε νὰ ἀντανακλᾷ τὶς μεταβολὲς τῶν διεθνῶν τιμῶν «ἀποφεύγοντας τὴ μείωσις τοῦ στοιχείου τοῦ φόρου» ἢ ἀκόμη αὐξάνοντας τὸν φόρο ἰδιαίτερα σὲ περίπτωσι πτώσεως τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου.

Ἐξάλλου, ἡ κυβέρνηση σκοπεύει νὰ ἐπιταχύνει τὶς διαδικασίες ἀπελευθέρωσης τῆς ἀγορᾶς πετρελαιοειδῶν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἔχει ὁλοκληρωθεῖ μέσα στὸ τρέχον ἔτος.

#### ΟΡΟΣ 10

**Νὰ σταματήσει τὸ Δημόσιο νὰ «δανεῖζεται» ἀπὸ τὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος**

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπόφασις κατάργησης τῆς δυνατότητας τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν νὰ «κοκκινίζει» τὸν λογαριασμὸ του στὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος σὲ ἀναλογία 10% τῆς αὐξησης τῶν κρατικῶν δαπανῶν. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ θὰ γίνῃ σὲ παράλληλη



πορεία με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες επίσης ισχύει η ρύθμιση αυτή και δεν θα πρέπει να καθυστερήσει πέραν του 1993, χρόνο κατά τον οποίο η Κοινότητα θα εισέλθει στη δεύτερη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

### ΟΡΟΣ 11

**Η συναλλαγματική και νομισματική πολιτική να εξακολουθήσει να είναι το ίδιο «σκληρή»**

Το 1991 η συναλλαγματική πολιτική θα συνεχίσει στη γραμμή της «έλαφρως διολίσθησης». Έτσι, οι διαφορές μεταξύ του ελληνικού πληθωρισμού και της αύξησης των τιμών στις ευρωπαϊκές χώρες δεν θα καλύπτονται από αντίστοιχη μείωση της συναλλαγματικής αξίας της δραχμής. Οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις θα αναγκαστούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους υποβαλλόμενες σε σκληρές οικονομίες. Σύμφωνα με την πάγια πολιτική της Τράπεζας της Ελλάδος, «οι μεταβολές των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών θα αντανακλούν την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και τον στόχο ένταξης της δραχμής στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών ως το 1993».

Κατά τον ίδιο τρόπο, η νομισματική πολιτική θα προσδιορίζει με απόλυτως αυστηρό τρόπο το μερίδιο από το σύνολο των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων που θα απορροφά ο δημόσιος τομέας. Εξάλλου, συμφωνήθηκε ένα ανώτατο όριο πιστωτικής επέκτασης ώστε να περιορισθεί η ρευστότητα της οικονομίας: 670 δισ. το 1991, 1.290 δισ. το 1992 και 1.100 δισ. το 1993.

### ΟΡΟΣ 12

**Το τουριστικό συνάλλαγμα και η κίνηση κεφαλαίων να απελευθερωθούν 60 ημέρες μετά από την υπογραφή της συμβάσεως του δανείου**

Το συνάλλαγμα θα είναι ελεύθερο, μέσα στα όρια που προβλέπονται για όλες τις άλλες χώρες της ΕΟΚ. Δηλαδή, στην πράξη δεν θα υπάρχει κανένα όριο, εφόσον το ύψος προβλεπόμενο όριο ισχύει για κάθε ταξίδι και όχι για ένα έτος, όπως ήταν παλαιότερα. Στο δίμηνο διάστημα ως την απελευθέρωση θα ανακοινωθούν οι ρυθμίσεις εκείνες που συνοδεύουν το μέτρο και αφορούν σε φορολογικούς ελέγχους και άλλα διαδικαστικά θέματα.

### ΟΡΟΣ 13

**Να καταργηθούν οι υποχρεωτικές δεσμεύσεις για τις εμπορικές τράπεζες**

Ός την 1η Ιουλίου 1991 η αναλογία των αναγκαστικών δεσμεύσεων από την αύξηση των τραπεζικών καταθέσεων θα πέσει από το 35% στο 30%. Η επόμενη μείωση



θά είναι στο 20% την 1ην 'Ιουλίου 1992, ενώ την 1η 'Ιουλίου 1993 θά εξαλειφθεί ή υποχρέωση αυτή των τραπεζών. Με τον όρο αυτόν, πού έχει ήδη ανακοινωθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, μειώνεται σταδιακά ή προσφυγή του Δημοσίου στο έκδοτικό προνόμιο της Κεντρικής Τράπεζας (όπως γίνεται και με τον όρο 10) και καταργείται ή υποχρεωτική αφαίμαξη των χαρτοφυλακίων των έμπορικων τραπεζών. 'Η εξέλιξη αυτή είναι υποχρεωτική προκειμένου να εθνογραμμισθεί ή χώρα μας με τους κανόνες πού θά ισχύσουν στη δεύτερη φάση της ONE, δηλαδή από 1.1.1994.

#### ΟΡΟΣ 14

**Να καταργηθούν τὰ ειδικὰ επιτόκια γιά τούς βιοτέχνες**

'Η ελληνική κυβέρνηση ανέλαβε την υποχρέωση να «εξολογιεύσει» τὸ σύστημα τῶν εὐνοϊκῶν επιτοκίων γιά τή χρηματοδότηση τῆς βιοτεχνίας ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ 1991 καὶ νὰ καταργήσει τὸ σύστημα αὐτὸ ὡς τὴν 30ή 'Ιουνίου 1993.

#### ΟΡΟΣ 15

**Νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἡ λειτουργία τῆς ἀγορᾶς μὲ κατάργηση τῶν κρατικῶν ἐλέγχων**

'Ο τελευταῖος, ἴσως ὅμως ὁ πιὸ σημαντικός, ὅρος πὸν περιλαμβάνεται στὴ συμφωνία γιά τὸ δεύτερο κοινοτικὸ δάνειο ἀφορᾷ στὸ πρόγραμμα τῶν διαρθρωτικῶν μεταβολῶν τίς ὁποῖες θά πρέπει νὰ εἰσαγάγει ἡ κυβέρνηση ὡς τὸ 1993. Πρόκειται γιά ἓνα πρόγραμμα πὸν περιλαμβάνει τέσσερα βασικὰ σημεία μεταρρυθμίσεων:

—' Ἀρση τῶν ρυθμιστικῶν παρεμβάσεων στὶς ἀγορὲς ἀγαθῶν, ἐργασίας καὶ ὑπηρεσιῶν.

—' Ἀναμόρφωση τοῦ φορολογικοῦ συστήματος καὶ τοῦ συστήματος κοινωνικῆς ἀσφάλισης.

— Μείωση τοῦ μεριδίου τοῦ ἐνδύτερου δημόσιου τομέα.

—' Ἀπελευθέρωση τῆς κίνησης κεφαλαίων μὲ τὸ ἐξωτερικό.

Οἱ διαρθρωτικὲς ἀλλαγές θά γίνουν σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Μεταξὺ τῶν σημαντικότερων εἶναι ἡ μείωση τῶν συντελεστῶν φορολογίας, ἡ ἄρση τοῦ τραπεζικοῦ ἀπορρήτου γιά φορολογικοὺς λόγους, ἡ μετάταξη πολλῶν κατηγοριῶν ἀγαθῶν σὲ χαμηλότερο συντελεστὴ ΦΠΑ, ἡ κατάργηση φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ ἡ ἀλλαγὴ γενικότερα τοῦ φορολογικοῦ συστήματος.

#### Η ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ ΣΕ 3 ΛΟΣΕΙΣ

Τὸ Συμβούλιο τῆς Κοινότητος μὲ ἀπόφαση τῆς 4ης Μαρτίου 1991 χορηγεῖ δάνειο ὕψους 2200 ἑκατ. ECU, ἡ τὸ ἰσόποσο σὲ ἄλλα νομίσματα, σὲ τρεῖς δόσεις, ὡς ἐξῆς:

**Άρθρο 2**

—ή πρώτη δόση, ύψους 1.000 εκατομμυρίων ECU ή τοῦ ἰσοπόσου σὲ ἄλλα νομίσματα, μόλις ὀλοκληρωθοῦν οἱ δανειοληπτικὲς πράξεις.

—ή δεύτερη δόση, ὕψους 600 εκατομμυρίων ECU ή τοῦ ἰσοπόσου σὲ ἄλλα νομίσματα, ὄχι νωρίτερα ἀπὸ τὴν 1η Φεβρουαρίου 1992. Ὅπωςδὴποτε, ἡ δεύτερη δόση δὲν θὰ ἀποδεσμευθεῖ μέχρις ὅτου ἡ Ἐπιτροπὴ, βεβαιωθεῖ ὅτι ἔχουν ἐφαρμοστεῖ πλήρως τὰ συμφωνηθέντα μέτρα καὶ ὅτι οἱ στόχοι τοῦ προγράμματος ἔχουν ἐπιτευχθεῖ.

—ή τρίτη δόση, ὕψους 600 εκατομμυρίων ECU ή τοῦ ἰσοπόσου σὲ ἄλλα νομίσματα, ὄχι νωρίτερα ἀπὸ τὴν 1η Φεβρουαρίου 1993 καὶ ἀφοῦ προηγηθεῖ ἰδίας μορφῆς ἐξέτασης, ἑλέγχος καὶ διαβούλευση.

**Άρθρο 3**

1. Τὸ δάνειο χορηγεῖται μὲ βάση τὴν ἀπόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας νὰ ἐφαρμόσει πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀνάκαμψης, τὸ ὁποῖο εἶχε παρουνσιάσει. Οἱ στόχοι τοῦ προγράμματος παρατίθενται στὸ αἰτιολογικὸ τῆς παρούσας ἀπόφασης.

2. Ἡ Ἐπιτροπὴ, σὲ συνεργασία μὲ τὴ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐξετάζει, σὲ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα καὶ μέχρι τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τοῦ δανείου, τὴν ἐξέλιξη τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀνάκαμψης.